

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ»**

*для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»*

Дніпро – 2024

УДК 327(477)
С 32

*Схвалено Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 11 від 22.05.2024 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Наталія МЕТЕЛЕНКО, директор Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету, доктор економічних наук, професор;

Ольга ВЕНГЕР, доцент кафедри управління та адміністрування Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету, кандидат політичних наук, доцент.

УКЛАДАЧ:

Тетяна СЕРГІЄНКО, доцент кафедри міжнародних відносин та соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат політичних наук, доцент.

С 32 Сергієнко Т. І. Зовнішня політика та дипломатія України: навч.-метод. комплекс для здоб. вищ. освіти перш. (бакалавр.) рівня спец. 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» ден. та заоч. форм навч. Дніпро : ДДУВС, 2024. 72 с.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Основні терміни та поняття.....	5
2. Значення вивчення дисципліни «Зовнішня політика та дипломатія України» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».....	14
3. Методологія вивчення дисципліни.....	16
4. Теми семінарських та практичних занять.....	18
5. Завдання для самостійної роботи.....	21
6. Зміст курсу «Зовнішня політика та дипломатія України».....	23
7. Загальні рекомендації для підготовки до семінарських та практичних занять.....	27
8. Рекомендована література для всього навчального курсу.....	30
9. Література до окремих тем.....	33
10. Форми контролю знань.....	38
11. Методика проведення семінарських та практичних занять.....	41
12. Критерії та засоби оцінювання успішності навчання.....	43
13. Плани семінарських та практичних занять.....	53
14. Види самостійної роботи здобувачів вищої освіти.....	64
15. Рекомендації щодо виконання індивідуальних завдань.....	66
16. Питання до підсумкового контролю знань.....	67
Список використаних джерел	70

ВСТУП

Актуальність вивчення дисципліни «Зовнішня політика та дипломатія України» полягає в тому, що дискурс суспільно-економічного феномена зовнішньоекономічної діяльності держави й дипломатія є предметом постійної дослідницької уваги провідних теоретиків-політологів, міжнародників і наукових шкіл. В українському науковому просторі цей напрям виокремлюється лише з початком ХХІ століття, є малодослідженим, актуальним і тому потребує систематизації напрацювань і подальшої дискусії.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Зовнішня політика та дипломатія України» є формування у здобувачів вищої освіти розуміння специфіки та концептуальних засад зовнішньої політики України, зовнішньополітичної діяльності України із забезпеченню її національних інтересів у міжнародних відносинах.

Основними завданнями вивчення даної дисципліни є формування дипломатичної і політичної свідомості, становлення професійного мислення. Складові частини курсу розкривають особливості становлення дипломатії України, відносини України з провідними державами у сучасних міжнародних відносинах, основні принципи та напрямки її зовнішньої політики, діяльність України у міжнародних організаціях тощо.

Об'єктом вивчення є багатостороння дипломатія та зовнішня політика України.

Предметом вивчення є правові основи дипломатичної служби України, їх структура, головні напрями зовнішньої політики України.

Пререквізити навчальної дисципліни:

Передбачено попереднє оволодіння дисциплінами «Історія України та української культури», «Країнознавство», «Теорія міжнародних відносин», «Теорії цивілізацій та міжнародні конфлікти», «Основи світової політики».

Постреквізити навчальної дисципліни:

Дисципліни, які будуть використовувати результати навчання дисципліни «Основи геополітики та геостратегії», «Зовнішня політика країн Північної Америки та Західної Європи», «Основи європейської інтеграції та транскордонне співробітництво».

Зміст матеріалу навчально-методичного комплексу відповідає робочій програмі навчальної дисципліни «Зовнішня політика та дипломатія України». Обсяг навчально-методичного комплексу й окремих його розділів відповідає кількості годин, відведених навчальним планом для вивчення цієї навчальної дисципліни. Щодо структури, то навчально-методичний комплекс структуровано за темами, відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Зовнішня політика та дипломатія України». За кожною темою представлено запитання для самоперевірки студентами засвоєного матеріалу, подано рекомендовані літературні джерела.

1. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

АГЕНТ – суб'єкт міжнародних відносин, який є виразником певних норм, цінностей певної системи, специфіка якого визначає логіку його поведінки в певній ситуації. Отже, представники окремої держави стають суб'єктами міжнародних відносин, коли їхня поведінка пояснюється ідеями, певними усталеними цінностями.

АКТОР – учасник міжнародного політичного процесу, який діє на світовій арені і здатний своєю діяльністю змінювати середовище.

БАЛАНС СИЛ – категорія, що характеризує стан співвідношення сил між державами (в реалізмі розглядається як умова забезпечення міжнародної стабільності). Його можна розглядати як результат дій національних урядів і як порядок у міжнародних відносинах, який не залежить від волі політиків. Концептуально він виник у працях Фукідіда, але був широко поширений з 18 століття, особливо в аналізі британської та загальноєвропейської політики між війнами Наполеона I та Першою світовою війною. Ця позиція ґрунтується на тезі Гоббса про те, що міжнародні відносини є ворожим, анархічним середовищем, у якому держави постійно перебувають під загрозою нападу і тому змушені підтримувати силовий (військовий) потенціал, співмірний з ворогом.

ВЕРСАЛЬСЬКО-ВАШИНГТОНСЬКА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН – світовий порядок, основи якого були закладені Версальською мирною угодою 1919 р., рядом договорів із союзниками Німеччини, а також угодами, укладеними на Вашингтонській конференції 1921-1922 рр.

ВЕСТФАЛЬСЬКИЙ МИР – мирна угода, що була укладена у 1648 році після закінчення Тридцятилітньої війни (1618-1648) між німецькими князями-протестантами - з одного боку, і католицькими князями та імператором - з іншого, яка перетворилася на внутрішньо- німецького до загальноєвропейського. Вестфальська мирна угода була укладена 24 жовтня 1648 року на двох конгресах, що відбулися в містах Вестфалії – Мюнстері та Оснабрюку. Статті Угоди стосувалися трьох таких питань:

- 1) зміни в Європі внаслідок Тридцятилітньої війни;
- 2) релігія у Священній Римській імперії;
- 3) політичний устрій імперії.

Учасники Вестфальського договору зафіксували новий баланс сил у Європі на користь Франції та Швеції; визнає релігійні права і свободи лютеран і кальвіністів; щодо внутрішнього устрою імперії – за князями визнається право суверенітету: відтепер вони можуть укладати між собою та з іноземними державами угоди з умовою, що ці угоди не будуть укладені на шкоду імперії. Священна Римська імперія фактично припинила своє існування. Це була імперія без реальної влади імператора, без населення. Священна Римська імперія стала імперією без інституцій: сейм, а з 1653 р. і рейхстаг не ухвалювали жодної політично значущої резолюції (рішення мали

бути надзвичайно одностайними, але протиріччя між його членами завадили їх прийняттю). Це була імперія без столиці: імператор був у Відні, рейхстаг у Зігенсбурзі, імператорський двір у Вецларі. Іноді до В.м. також включають мирний договір 1648 року між Нідерландами та Іспанією, який завершив Вісімдесятилітню війну між ними.

ВІДЕНСЬКА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН (ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНЦЕРТ НАЦІЙ) – структура міждержавних відносин у Європі, що склалася після воєн Наполеона I (1799-1814; 1815) і проіснувала зі значними змінами до Першої світової війни. Він базується на спільних угодах наймогутніших європейських монархій щодо територіального та політичного статус-кво в Європі; передбачав можливість колективного втручання у внутрішні справи країн, яким загрожує революція, а також прохання про дипломатичні консультації щодо територіальних змін у Європі.

ГЕГЕМОНИЯ – у міжнародних відносинах домінування окремої країни або групи країн.

ГЕОПОЛІТИКА – теоретичний напрямок, що вивчає взаємозалежність зовнішньої політики держав, міжнародних відносин і системи політичних, економічних, екологічних, військово-стратегічних та інших взаємозв'язків, зумовлених географічним положенням країни (регіону) та іншими фізико-економіко-геогр. фактори. Розглядає систему міжнародних відносин у контексті дуалізму двох номосів (телурократії та таласократії). Термін Г. ввів у науку шведський учений Р. Челлен. На пострадянському просторі першу спробу геополітичного аналізу міжнародних відносин зробив російський експерт Є. Поздняков.

ГЕОСТРАТЕГІЯ – практичне застосування геополітичних концепцій.

ГОНКА ОЗБРОЄНЬ – нарощування озброєнь, у якому беруть участь дві (чи більше) країни з метою зміцнення власної безпеки та захисту від суперника.

ГРУПА ВОСЬМИ ДЕРЖАВ (ВЕЛИКА ВІСІМКА) – вісім найвпливовіших країн світу: Велика Британія, Італія, Канада, Німеччина, росія, США, Франція, Японія. Група семи найрозвиненіших країн була створена в 1974 році з ініціативи тодішнього президента Франції Валері Жискар д'Естена (1974-1981) і включає Великобританію, Італію, Канаду, Німеччину (Німеччина), США, Францію та Японію.

ДЕРЖАВА – політичне утворення, що характеризується такими ознаками: законна публічна влада, територія та населення.

ДЕРЖАВА ВЕЛИКА – така держава, що якісно впливає на систему міждержавних відносин у певному регіоні/регіонах, але не домінує глобально.

ДЕРЖАВА МАЛА – така держава, яка має достатні засоби, щоб гарантувати свій суверенітет і зберегти свою територіальну цілісність.

ДЕРЖАВА СЕРЕДНЯ – така держава, яка має достатні засоби, щоб гарантувати свій суверенітет і зберегти свою територіальну цілісність.

ДЕРЖАВОЦЕНТРИСТСЬКА (ВЕСТФАЛЬСЬКА) МІЖНАРОДНА СИСТЕМА – (1) аналітична схема міжнародних відносин, у якій основним об'єктом дослідження є суверенна держава, її взаємодія з іншими країнами; (2) світова система, утворена Вестфальським договором 1648 р., яка є сукупністю національних держав, які проводять незалежну зовнішню політику. За Вестфальської системи суверенітет спочатку став атрибутом держави, а не монарха.

ДЕТЕРМІНАНТА – причина, що зумовлює виникнення явища. Ця категорія відноситься до типу факторів, що зумовлюють певні зміни в міжнародних відносинах.

ДЕТЕРМІНІЗМ ВНУТРІШНІЙ – принцип, що характеризує співвідношення і взаємовплив внутрішньої і зовнішньої політики. На думку Д. в., зовнішня політика впливає з внутрішньої, оскільки є проявом однієї з двох найважливіших функцій суверенної національної влади – зовнішньої. Вона регулюється внутрішнім законодавством завдяки тому, що цілі та принципи зовнішньої політики формулюються національним парламентом і реалізуються урядом.

ДЕТЕРМІНІЗМ ЗОВНІШНІЙ – принцип, що характеризує співвідношення і взаємовплив внутрішньої і зовнішньої політики. На думку Д. з. Зовнішня політика є автономною від внутрішньої через свою відмітну особливість. Це твердження впливає з того факту, що внутрішнє і зовнішнє середовище держави не ідентичні. Перший є централізованим і підпорядковується суверенній владі національних державних установ, а другий є децентралізованим і незалежним. Зовнішня політика залежить від ступеня адаптації держави до середовища, в якому діють її контрагенти, кожен з яких керується насамперед власними національними інтересами.

ДИПЛОМАТ – особа, на яку офіційно покладено виконання (постійно чи тимчасово) певних зовнішньополітичних функцій. Має дипломатичний імунітет і рангові привілеї.

ДИПЛОМАТІЯ – методи і практика, за допомогою яких держава проводить свою зовнішню політику.

ДОВЕСТФАЛЬСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ ПОРЯДОК – етап становлення міжнародних відносин від найдавніших часів до підписання Вестфальського договору. Його умовно поділяють на два періоди: «міжнародний» – переломний момент становлення міжнародних відносин як явища, що починається з первісних часів. У той час етнічні спільноти конфліктували між собою. Наслідками цього було пізнання інших, пізнання себе в порівнянні з іншими, ототожнення себе з окремим колективом на трьох рівнях – індивідуальному, колективному, етнічному. Здійснюється первинне формування суб'єктів міжнародних відносин – це старійшини родів, вожді племен, жерці. Створюються цивілізації. Міжнародне життя, міжнародне середовище – комплекс відносин між етнічними групами, суспільствами, які раніше були незнайомі один з одним і сприймалися як

«чужі», форми відносин між народами постійно вдосконалюються. Починають формуватися цілі і функції реалізації міжнародної політики; другий – «державний» – пов'язаний із появою інституту держави, яку представляє монарх на міжнародній арені. Основні характеристики: світ фрагментований, зв'язки між окремими регіонами майже відсутні; відносини між країнами розрізнені, постійних зв'язків практично немає; вид взаємодії між країнами – «будівельна дипломатія»; конфлікти вирішуються насамперед військовими методами; остаточне формування цивілізаційних одиниць (єгипетська, індійська, китайська, середньовічна європейська цивілізація та ін.).

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ – колективна діяльність керівництва держави та державних інституцій за межами її суверенної території, спрямована на реалізацію певних національних інтересів через систему взаємодії з іншими суб'єктами міжнародних відносин.

ІДЕАЛІЗМ (ЛІБЕРАЛІЗМ) – теоретичний підхід до аналізу міжнародних відносин, заснований на оптимістичному розумінні людської природи та спільноти, створеної людьми. Міжнародна система, побудована на демократичних принципах, принципах співпраці та моралі; стабільність досягається через міжнародні інститути (організації), співробітництво країн. І. виходить з того, що взаємодія держав на світовій арені спрямована на припинення війн, встановлення миру та економічного благополуччя.

ІЗОЛЯЦІОНІЗМ – державна політика, зорієнтована на обмеження відносин (політичних, економічних тощо) з іншою країною.

ІМУНІТЕТ ДИПЛОМАТИЧНИЙ – встановлені Віденською конвенцією, прийнятою 18 квітня 1961 року, ратифікованою Президією Верховної Ради УРСР 21 березня 1964 року, набули чинності 24 квітня 1964 року для безперешкодного виконання дипломатами своїх функцій. ІД. гарантії: особистої недоторканності, а також недоторканності службових приміщень і майна; звільнення від місцевої кримінальної, цивільної та адміністративної юрисдикції; право на шифрування та недоторканність дипломатичної кореспонденції, що перевозиться дипломатичними кур'є.

ІШТЕРВЕНЦІОНАЛІЗМ – державна політика, яка характеризується військовим, економічним, дипломатичним втручанням у внутрішні справи іншої держави, яке також може супроводжуватися порушенням територіальної цілісності.

КОНСТАНТА – у міжнародній політиці – чинник, що визначає характер і зміст міжнародних відносин, їх стан і спрямованість на досить тривалий час або назавжди. К. – відносно статичне поняття, яке досить повільно змінює свій характер.

МАНДАТНА СИСТЕМА – система, в якій окремим країнам надаються мандати на управління територіями, які раніше перебували під контролем колоніальних держав, які зазнали поразки в Першій світовій війні.

МІЖДЕРЖАВНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО – безконфліктна взаємодія сторін, яка може здійснюватися як в одній, так і в кількох сферах життєдіяльності держави.

МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА – такий стан міжнародних відносин, за якого створюються умови, необхідні для існування та функціонування держав, що забезпечують їх повний суверенітет, політичну та економічну незалежність, можливу протидію військово-політичному тиску та агресії та рівноправні відносини з іншими країнами.

МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ – інформація, що циркулює в галузі міжнародних відносин.

МІЖНАРОДНА МІЖУРЯДОВА ОРГАНІЗАЦІЯ – міжнародна організація, яка відповідає таким ознакам: утворена групою держав; має нерегулярний характер фінансування; геополітично визначене утворення; як правило, виконання прийнятих рішень є обов'язковим для всіх країн-учасниць.

МІЖНАРОДНА НЕУРЯДОВА ОРГАНІЗАЦІЯ – міжнародна організація, яка має такі ознаки: міжнародний характер складу та цілей учасників; нетериторіальне утворення, оскільки його члени не є суверенними державами; приватний характер статутного фонду; добровільний характер діяльності. На відміну від держави, вони не можуть бути представлені як актори, що діють в інтересах уряду. На відміну від міжурядових організацій, їх засновниками є не держави, а професійні, релігійні чи приватні організації, інститути та установи. Основним засобом впливу на міжнародні відносини є мобілізація міжнародної громадської думки, а методом досягнення мети – тиск на міжурядові організації.

МІЖНАРОДНА СИСТЕМА – сукупність елементів міжнародних зв'язків, які об'єднані особливим типом зв'язку та підтримуючої взаємодії в межах окремої організаційної одиниці. Структуру міжнародної системи складають такі елементи (чинники системи): ієрархія акторів, яка відображає їх фактичну нерівність щодо військово-політичних, економічних, ресурсних, ідеологічних та інших можливостей впливу на систему; внутрішній режим, тобто сукупність формальних і неформальних принципів і норм, угод і процедур прийняття рішень, що утворюють систему відносин між учасниками міжнародних відносин; конфігурація та баланс сил, що відображає наявність центрів влади і залежить від кількості основних акторів і характеру взаємовідносин між ними; однорідність або неоднорідність – відображає ступінь згоди, який існує між учасниками щодо певних принципів чи цінностей. Гомогенні системи – це системи, в яких держави належать до одного типу, сповідують однакову концепцію політики, гетерогенні – системи, в яких держави організовані за різними принципами. Система може бути більш-менш однорідною чи неоднорідною в одній сфері, однорідною – у мирний час; різнорідний - під час війни.

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО – процес взаємодії двох або більше міжнародних суб'єктів, у якому виключається застосування примусу та домінує досягнення спільних інтересів.

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ – системна сукупність політичних, економічних, соціальних, дипломатичних, правових, військових, гуманітарних зв'язків і відносин між основними суб'єктами світового співтовариства.

МІЖНАРОДНИЙ КОНФЛІКТ – зіткнення між міжнародними акторами за цінності, статуси, владу, ресурси, у якому цілі кожної країни полягають у нейтралізації, послабленні чи знищенні свого супротивника.

МІКРОДЕРЖАВА – держава, яка не може захистити свій суверенітет власними силами. Серед дослідників немає загальноприйнятої думки щодо того, яку країну слід вважати малою, а яку – мікродержавою. Головним критерієм у цьому випадку найчастіше є чисельність населення. Населення міста становить не більше 1 млн осіб, в окремих випадках сягає 2 млн осіб.

НАДДЕРЖАВА – держава, що відповідає таким характеристикам: (1) здатність до масового знищення планетарного масштабу, що підтримується володінням і розробкою ядерної зброї; (2) здатність впливати на умови існування всього людства; (3) неможливість зазнати поразки від іншої країни або її коаліції, якщо до складу такої коаліції не входить інша наддержава.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА – поняття, яке передусім характеризує фізичне виживання держави, захист і збереження її суверенітету та територіальної цілісності, здатність адекватно реагувати на будь-які реальні та потенційні загрози. Ю. Ліппман першим сформулював концепцію національної безпеки. На думку дослідника, нація безпечна тоді, коли їй не доводиться жертвувати своїми законними інтересами, щоб запобігти війні, і коли вона здатна захистити ці інтереси шляхом війни, якщо це необхідно. Н.Б. будується з урахуванням зовнішніх і внутрішніх загроз.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНТЕРЕС – одне з ключових понять у реалізмі, що відображає цілі держави на міжнародній арені та реалізується через її зовнішню політику.

НАЦІОНАЛЬНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ – принцип, згідно з яким національна держава є джерелом найвищої політичної влади, що здійснюється на її території (мається на увазі законодавча, виконавча, судова) без зовнішнього втручання. У міжнародних відносинах Х.с. передбачає існування такого світового порядку, при якому кожна країна самостійно формує і проводить зовнішню політику, а також поважає право інших країн на проведення самостійної політики.

НЕДЕРЖАВНИЙ (НЕТРАДИЦІЙНИЙ) УЧАСНИК МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН – будь-який суб'єкт, що діє на міжнародній арені, крім держави. Як правило, до недержавних учасників міжнародних відносин належать: міжнародні міжурядові організації; міжнародні неурядові організації; транснаціональні корпорації; соціальні сили та рухи та особи, діяльність яких виходить за межі країни.

НЕЙТРАЛІТЕТ – офіційна позиція держави щодо відмови вступати в будь-які військово-політичні блоки та організації.

НЕОЛІБЕРАЛІЗМ – теоретичний підхід до аналізу міжнародних відносин, сутність якого зводиться до наступних моментів: взаємозалежність політики та економіки; послаблення впливу анархії на міжнародне середовище через високий рівень взаємозалежності держав у результаті

процесів глобалізації; сучасні ліберально-демократичні держави завдяки єдиним політичним принципам не вступають у конфлікти, а вирішують протиріччя виключно мирним шляхом. Гармонізації міждержавного співробітництва сприяє універсальність демократії.

НЕОМАРКСИЗМ – теоретична школа в міжнародних відносинах, яка наголошує на економічній нерівності в сучасному світі та розшаруванні населення за економічними параметрами, яке відбувається не вздовж ліній національних кордонів, а переважно вздовж осі «Північ – Південь».

НЕОРЕАЛІЗМ (СТРУКТУРНИЙ РЕАЛІЗМ) – сучасний напрям реалізму. Довідково: держава є основним елементом аналізу міжнародних відносин; міжнародні відносини анархічні; на зовнішню політику держав впливає не тільки їх могутність, а й місце, яке вони займають у системі міжнародних відносин. Таким чином, вводиться поняття «пристрій» як фактор впливу на зовнішню політику держави. Місце держави в структурі або сприяє її активній політиці, або, навпаки, обмежує її. Американський дослідник Кеннет Вальц, професор університету Берклі та Колумбійського університету.

НОМОС – поняття в геополітиці для позначення специфіки організації простору. У науку ввів німецький дослідник К. Шмідт.

ПАЦИФІЗМ – світогляд, який заперечує право на збройне вирішення міжнародних конфліктів.

ПЕРИФЕРІЯ – термін в неомарксизмі для країн, що розвиваються.

ПОЛІТОЛОГІЯ – галузь науки, що вивчає політичну організацію та політичне життя суспільства, систему політичних відносин і характер політичного режиму, проблеми внутрішньої та зовнішньої політики, політичні аспекти міжнародних відносин. Основним предметом П. є політична влада, форми і методи її функціонування та розподілу в державно-організованому суспільстві. Ці питання розглядаються у зв'язку з вивченням політичної свідомості, інтересів і поведінки індивідів, соціально-класових спільнот, етнічних груп і т.д.

ПОРІВНЯЛЬНА ПОЛІТОЛОГІЯ – це наука, яка вивчає спільні риси та відмінності всередині та між політичними системами. Зосереджує увагу на перспективному порівнянні політичних систем та інститутів різних країн.

ПОСЕРЕДНИЦТВО – процедура вирішення конфлікту із залученням незацікавленої третьої сторони, яка очолює переговорний процес і бере участь у мирному вирішенні проблеми.

ПРЕВЕНТИВНА ДИПЛОМАТІЯ – дипломатичні дії, спрямовані на попередження насильницького способу розв'язання конфліктної ситуації.

ПРИВІЛЕЇ ДИПЛОМАТИЧНІ – створені Віденською конвенцією, прийнятою 18 квітня 1961 року, ратифікованою Президією Верховної Ради УРСР 21 березня 1964 року, набула чинності 24 квітня 1964 року, для безперешкодного виконання дипломатами своїх функцій. П.д. передбачити: звільнення від сплати прямих податків; скасування мита; право вивішувати прапор над офіційною резиденцією, використовувати дипломатичну форму (де це практикується).

ПРИПУЩЕННЯ – імовірнісне судження про події, явища, що відбулися в минулому.

ПРОГНОЗУВАННЯ – аналітичне дослідження перспектив розвитку всього об'єкта або окремих його елементів на основі багатоаспектного та глибокого вивчення його поточного стану в контексті максимальної кількості об'єктивних та суб'єктивних факторів з урахуванням внутрішніх та зовнішніх, сприятливих і несприятливих впливів.

ПРОТЕКЦІОНІЗМ – політика, спрямована на захист національного ринку шляхом обмеження імпорту тарифними та іншими методами.

РЕПАРАЦІЇ – повне або часткове відшкодування матеріальних збитків, завданих війною. Сплачуються переможеною країною державі-переможниці.

СВІТОВА ПОЛІТИКА – система економічних, правових, дипломатичних, ідеологічних, військових, культурних та інших зв'язків і відносин між народами, державами і групами держав, провідними соціальними, економічними і політичними силами та організаціями, що діють на світовій арені. У ній розглядаються проблеми сучасної держави та тенденції розвитку світової політичної системи. Окремі міжнародні проблеми досліджують С.п. врахування загального контексту світових політичних подій. Він зміщує акцент на роль нетрадиційних акторів на міжнародній арені.

СВІТ-СИСТЕМНА ТЕОРІЯ – одна з найвідоміших течій неомарксизму. Це випливає з того, що світ поділяється не тільки на країни, а й на більш важливі структурні одиниці – класи. У результаті розвитку капіталізму відбувається розшарування країн за рівнем економічного розвитку на три групи: центр (ядро), напівпериферію та периферію. Країни-ядра домінують у світі та розвиваються за рахунок інших країн.

СЕРЕДОВИЩЕ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН (МІЖНАРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ) – у найзагальнішому вигляді ототожнюється з простором, у якому відбувається взаємодія основних учасників міжнародних відносин. У міжнародній політології виділяють такі типи середовища: соціальне (пов'язане з діяльністю людини) / позасоціальне (простір у контексті параметрів класичної геополітики / політичної географії); внутрішнє та зовнішнє середовище міжнародної системи. Існують спроби класифікувати міжнародне середовище за рівнем реалізації міжнародної політики або її розумінням за цивілізаційними ознаками.

СИЛА – термін, що характеризує здатність міжнародного суб'єкта змінювати конфігурацію міжнародних відносин відповідно до власних інтересів.

СИСТЕМА – сукупність визначених елементів, між якими існують закономірний зв'язок і взаємодія.

СУБ'ЄКТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН (УЧАСНИК) – індивід, група, клас, спільнота людей, держава, які взаємодіють з приводу і/чи за допомогою окремого об'єкта. Одним з основних критеріїв виокремлення суб'єкта є наявність у нього свідомості та здатності до дії.

ТАЛАСОКРАТІЯ – номос Моря. Специфічні риси найяскравіше представлені геополітичними параметрами США.

ТЕЛУРОКРАТІЯ – номос Суші. Специфічні риси найяскравіше представлені геополітичними параметрами сучасної росії.

ТЕНДЕНЦІЯ – напрямок розвитку будь-якого явища, думки.

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА КОРПОРАЦІЯ – компанія, що має філії за межами однієї держави. ТНК є явищем досить суперечним.

ТРАНСФОРМАЦІЯ – зміна, перетворення. У міжнародних відносинах вживається в розумінні поступових, не стрибкоподібних змін ієрархії та субординації міжнародних систем.

ХОЛОДНА ВІЙНА – політичне, ідеологічне, економічне та військово-стратегічне суперництво соціалістичної (Східний блок – СРСР та його союзники) та капіталістичної (Західний блок – США та його союзники) систем, що супроводжувалося їх локальним збройним протистоянням (наприклад, В'єтнам, Афганістан). Повідомлення Н.В. пов'язаний з виступом У. Черчилля 1946 р. у Фултоні, початок активного протистояння – з 1949 р. (ядерні випробування в СРСР, утворення НАТО, поділ Німеччини на ФРН і НДР).

ЦИВІЛІЗАЦІЯ – спільність людей, які мають спільні фундаментальні основи ментальності, спільні базові духовні цінності та ідеали, а також стійкі риси соціально-політичного устрою, економіки та культури.

ЯЛТИНСЬКО-ПОТСДАМСЬКА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН – світовий порядок, що сформувався внаслідок Другої світової війни. Його основу заклали угоди союзних країн, юридично підтверджені на Ялтинській (1945) і Потсдамській (1945) конференціях. Основними характеристиками цієї системи є: біполярність, зумовлена військово-політичною та економічною перевагою двох наддержав (США та СРСР); наявність зброї масового ураження, здатної багаторазово руйнувати нові опори електропередач; блокової опозиції (НАТО і ОВД).

2. ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ» ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»

Навчальна дисципліна «Зовнішня політика і дипломатія України» є обов'язковою складовою Освітньо-професійної програми підготовки фахівців ступеню бакалавра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіоналістика» галузі знань Міжнародні відносини.

Зовнішня політика – це частина міжнародних відносин, яка вивчає діяльність держави та інших політичних інститутів суспільства щодо реалізації своїх інтересів і потреб на міжнародній арені. Дипломатична діяльність є одним із найважливіших напрямків зовнішньополітичної діяльності держави. Який представляє офіційну діяльність держав і урядів, міністрів закордонних справ, дипломатичних представництв за кордоном, делегацій на міжнародних конференціях щодо захисту прав та інтересів держави, її установ і громадян за кордоном.

Тому метою курсу є формування професійних компетенцій студентів, ознайомлення з основними підходами до розуміння сутності зовнішньої політики, її видів, напрямів, принципів, вивчення історичного розвитку зовнішньополітичної діяльності України, аналіз зовнішньополітичної діяльності України, сучасний стан зовнішньої політики суверенної держави, проблеми забезпечення її національних інтересів у сучасних міжнародних відносинах. Особливу увагу приділено вивченню основних напрямів зовнішньої політики доби незалежності, зовнішньополітичної концепції Української держави, яка ґрунтується на принципах і нормах міжнародного права та втілюється в практичних діях та здійсненні зовн. цілі політики.

Процес дослідження особливостей формування зовнішньої політики будь-якої країни включає аналіз багатьох суміжних термінів і понять, категорій. Її основу становить система базових категорій, які традиційно є провідними. При цьому саме поняття «зовнішня політика» постійно розвивається.

Тому вивчення дисципліни «Зовнішня політика та дипломатія України» має багаторівневий характер, що пояснюється, насамперед, багаторівневістю та багатоаспектністю самого предмета. Вивчаючи особливості зовнішньополітичної діяльності держави, необхідно аналізувати кожен її рівень та аспект не лише в міжнародному, а й у соціальному та особистісному аспектах. Це пояснюється тим, що сама природа політики характеризується взаємодією і протиборством різноманітних інтересів і сил як у тій чи іншій країні, так і на міжнародній арені. Розгляд політики на міжнародному рівні доцільно починати зі з'ясування характеру зовнішньої політики держави.

Зовнішня політика держав може бути як передумовою, так і чинником розвитку міжнародної політики (яка є сукупністю зовнішньополітичних курсів окремих держав та інших учасників світової системи), яка покликана сприяти реалізації національних інтересів. Завдання зовнішньої політики полягає у визначенні та встановленні пріоритетів, реалізації інтересів, збереженні незалежності та цілісності держави. Його завдання включають забезпечення комерційних, економічних і військових потреб, а також забезпечення міжнародного авторитету. Відповідальність зовнішньої політики полягає у зміцненні сили країни в економічній, політичній і військовій мобілізації сил держави.

3. МЕТОДОЛОГІЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Досліджуючи методологію аналізу зовнішньої політики та дипломатії, зазначимо, що складність, багатогранність та міждисциплінарний статус будь-якої наукової проблеми зумовлюють необхідність її дослідження в системі координат, заданій різними рівнями наукової методології. Наукове дослідження зовнішньої політики та міжнародних процесів базується на методології як складній системі принципів, методів, підходів, операцій і засобів історичного аналізу.

Термін методологія трактується як система методів пізнання і практики, тобто система принципів, правил, способів, способів і засобів організації і побудови теоретичної і практичної діяльності, а також навчання цій системі. Методологія має загальний характер, але все ж конкретизується щодо різних сфер практичної та теоретичної діяльності. Іншими словами, методологія виступає як загальна система пояснювальних принципів або підходів до пізнання [8, с. 12].

Тому методику розглядають як систему, що поєднує за основними видами діяльності методику пізнання, оцінки та практичної діяльності. Діяльність характеризується як мінімум трьома видами: пізнавальним, практичним і оцінним, які доповнюють один одного в реальному житті. Тому методологія розглядається як багаторівнева структура, на верхніх поверхах якої розташована філософська методологія, потім загальнонаукова методологія, а на нижніх поверхах – методологія галузевих видів науки, а всі поверхи утворюють цілісний методичний організм [2, с. 32].

Важливим методологічним питанням дослідження сучасної зовнішньої політики є відповідність інструментів ціннісному контексту, тому при розробці політичних технологій необхідно враховувати вищі цілі та цінності. Також зауважимо, що лише системне використання теоретичних положень у поєднанні з науковою методологією забезпечує комплексне дослідження сучасної зовнішньої політики та дипломатії України. Загалом політика як наука має загальні та специфічні методи дослідження, прийоми та підходи, необхідні для набуття істинного і обґрунтовані наукові знання. Методологічною основою вивчення дисципліни «Зовнішня політика і дипломатія України» є, насамперед, системний метод дослідження, який дає змогу вивчати зовнішню політику як організовану систему елементів, що складають її цілісність і не зводити вивчення курсу до окремих елементів. Тому системний підхід дає змогу комплексно врахувати політичні інтереси в сучасному загальноєвропейському інтеграційному процесі.

Оскільки предметом дослідження є цілісне ціле елементів, історичних і політичних фактів, постає завдання виявити засоби зв'язку елементів – структуру системи. Для цього використано структурний метод дослідження. Історичний метод дослідження дозволив вивчити політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку в конкретних взаємозв'язках з

точки зору їх генезису і тенденцій розвитку в майбутньому. Емпірико-аналітичний розгляд основних форм і напрямів зовнішньополітичної діяльності країни в контексті сучасної геополітичної ситуації є необхідним для розуміння ключових аспектів розвитку зовнішньої політики України, визначення її пріоритетних складових, виявлення проблем у різних напрямках реалізація та з'ясування суттєвих чинників, що впливають на поступальний розвиток, міжнародних викликів, що висвітлюють перспективу його поглиблення до національних інтересів і цілей [1, с. 208]. Широко використовується порівняльний метод, необхідний для порівняння різних моделей політичного розвитку, вивчення їх спільних рис і специфіки, пошуку оптимальних шляхів формування зовнішньополітичної стратегії України, вивчення досвіду інших країн, що дозволить уникати небажаних помилок у визначенні пріоритетів зовнішньої політики України в сучасному світі.

Також при вивченні дисципліни «Зовнішня політика та дипломатія України» рекомендовано використовувати порівняльні, статистичні та соціологічні методи політичних досліджень.

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Таблиця 6.1

Теми семінарських та практичних занять

№ п/п	Назва теми, план
1	<p>ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ КУРСУ «ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ»</p> <p><i>Семінарське заняття:</i></p> <p>1.1. Сутність та зміст зовнішньої політики. 1.2. Рівні зовнішньополітичних інтересів. 1.3. Цілі зовнішньої політики. 1.4. Функції, способи та засоби здійснення зовнішньої політики.</p> <p><i>Практичне заняття:</i></p> <p>1.1. Визначення дипломатії. 1.2. Функції дипломатії. 1.3. Вимоги до професійного дипломата.</p>
2	<p>ТЕМА 2. ІСТОРИЧНІ КОРЕНІ ФОРМУВАННЯ ЗАСАД ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ. ДИПЛОМАТІЯ КИЇВСЬКОЇ РУСИ</p> <p><i>Семінарське заняття:</i></p> <p>2.1. Міжнародні контакти давніх слов'ян та їхніх державних утворень. 2.2. Зовнішня політика князів у процесі створення Київської держав. 2.3. Договір Олега з Візантією 911 року – документ великої історичної ваги.</p> <p><i>Практичне заняття:</i></p> <p>2.1. Внутрішні усобиці між руськими князями. Відносини Київської Русі з половцями. 2.2. Зовнішня політика Володимира Мономаха. 2.3. Українські землі періоду монголо-татарського нашествия як об'єкт міжнародних відносин.</p>
3	<p>ТЕМА 3. ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ. Б. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ. МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ ПЕРІОДУ КОЗАЧЧИНИ</p> <p><i>Семінарське заняття:</i></p> <p>3.1. Зовнішня політика Запорізької Січ. 3.2. Козаччина у сфері інтересів європейських держав.</p> <p><i>Практичне заняття:</i></p> <p>3.1. Виборювання козацької автономії. 3.2. Захист православної віри дипломатичними методами.</p>

№ п/п	Назва теми, план
4	<p>ТЕМА 4. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ДОБИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ І УНР</p> <p><i>Семінарське заняття:</i></p> <p>4.1. Зовнішня політика Центральної Ради (березень 1917 р. – квітень 1918 р.).</p> <p>4.2. Україна за гетьманства П. Скоропадського (квітень – грудень 1918 р.).</p> <p><i>Практичне заняття:</i></p> <p>4.1. Дипломатія уряду П. Скоропадського.</p> <p>4.2. Зовнішня політика та дипломатія Директорії.</p>
5	<p>ТЕМА 5. МІЖНАРОДНА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ У ХХ – ХХІ СТ.</p> <p><i>Семінарське заняття:</i></p> <p>5.1. УРСР на міжнародній арені у післявоєнний період.</p> <p>5.2. Становлення зовнішньої політики незалежної України.</p> <p><i>Практичне заняття:</i></p> <p>5.1. Країни центральної та східної Європи у зовнішній політиці України.</p> <p>5.2. Співробітництво України з країнами СНД.</p>
6	<p>ТЕМА 6. ОСНОВНІ НАПРЯМИ І ЗАВДАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ</p> <p><i>Семінарське заняття:</i></p> <p>6.1. Засади і принципи зовнішньої політики України.</p> <p>6.2. Чинники формування зовнішньополітичних засад.</p> <p>6.3. Витоки зовнішньої політики Української держави.</p> <p><i>Практичне заняття:</i></p> <p>6.1. Міжнародне визнання України.</p> <p>6.2. Розподіл зовнішньополітичних повноважень.</p>
7	<p>ТЕМА 7. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРІ</p> <p><i>Семінарське заняття:</i></p> <p>7.1. Особливості діяльності міжнародних організацій пострадянського простору та участь у них України.</p> <p>7.2. Формування двосторонніх відносин України з державами пострадянського простору.</p> <p><i>Практичне заняття:</i></p> <p>7.1. Українсько-російські відносини до 2014 року.</p> <p>7.2. Зовнішньополітичні аспекти російської агресії.</p>
8	<p>ТЕМА 8. УКРАЇНО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ</p> <p><i>Семінарське заняття:</i></p> <p>8.1. Зовнішня політика Сполучених Штатів Америки.</p> <p>8.2. Історія зовнішньополітичних відносин США.</p> <p>8.3. Зовнішня культурна політика США.</p>

№ п/п	Назва теми, план
	<p><i>Практичне заняття:</i></p> <p>8.1. Становлення та еволюція відносин США з Україною.</p> <p>8.2. Здобутки, проблеми й перспективи партнерства Вашингтона і Києва.</p> <p>8.3. Вплив внутрішньополітичної ситуації в Україні на українсько-американські відносини.</p>
9	<p>ТЕМА 9. ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З ЄВРОСОЮЗОМ</p> <p><i>Семінарське заняття:</i></p> <p>9.1. Основні напрями співробітництва України з Європейським Союзом.</p> <p>9.2. Внутрішні і зовнішні фактори реалізації курсу України на європейську інтеграцію.</p> <p><i>Практичне заняття:</i></p> <p>9.1. Правова основа, цілі, принципи та види зовнішньої політики Європейського Союзу.</p> <p>9.2. Перспективи розвитку зовнішньополітичної доктрини Європейського Союзу.</p>
10	<p>ТЕМА 10. ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНА – НАТО</p> <p><i>Семінарське заняття:</i></p> <p>10.1. Витоки Північноатлантичного альянсу та коротка історія його заснування. Північноатлантичний договір 1949 р.</p> <p>10.2. Засади НАТО.</p> <p>10.3. Головні завдання НАТО в галузі безпеки.</p> <p><i>Практичне заняття:</i></p> <p>10.1. Співробітництво між Україною і НАТО, дилема вступу в НАТО.</p> <p>10.2. План дій та щорічні цільові плани України щодо набуття членства в НАТО.</p>
11	<p>ТЕМА 11. ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ</p> <p><i>Семінарське заняття:</i></p> <p>11.1. Визначення понять «національна і регіональна безпека».</p> <p>11.2. Складові національної безпеки: політична, економічна, військова, гуманітарна, екологічна, інформаційна та демографічна безпека.</p> <p><i>Практичне заняття:</i></p> <p>11.1. Засади захисту життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави.</p> <p>11.2. Безпекове середовище та актуальні загрози національним інтересам і національній безпеці України.</p>

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Таблиця 5.1

Завдання для самостійної роботи

№ п/п	Назва теми та завдання для самостійної роботи
1	ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ КУРСУ «ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ» <i>Завдання:</i> Проаналізуйте роль і місце дипломатії в системі міжнародних відносин інформаційного суспільства.
2	ТЕМА 2. ІСТОРИЧНІ КОРЕНІ ФОРМУВАННЯ ЗАСАД ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ. ДИПЛОМАТІЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ <i>Завдання:</i> Проаналізуйте політику зовнішньополітичної діяльності князя Святослава та Володимира Мономаха.
3	ТЕМА 3. ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ. Б. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ. МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ ПЕРІОДУ КОЗАЧЧИНИ <i>Завдання:</i> Проаналізуйте відносини українських козаків із Кримським ханством і Туреччиною.
4	ТЕМА 4. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ДОБИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ І УНР <i>Завдання:</i> Проаналізуйте в чому особливість зовнішньої політики та дипломатії уряду П.Скоропадського. Проаналізуйте в чому особливість зовнішньої політики та дипломатії Директорії. Проаналізуйте в чому особливість доба Гетьманату?
5	ТЕМА 5. МІЖНАРОДНА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ У ХХ – ХХІ СТ. <i>Завдання:</i> Проаналізуйте характер зовнішньої політики України сьогодні і якою була зовнішньополітична діяльність України під час її перебування в складі СРСР.
6	ТЕМА 6. ОСНОВНІ НАПРЯМИ І ЗАВДАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ <i>Завдання:</i> Проаналізуйте в чому полягає особливість розбудови зовнішньополітичного відомства України? Проаналізуйте в чому полягає суть системи міжнародних відносин?

№ п/п	Назва теми та завдання для самостійної роботи
7	<p>ТЕМА 7. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРІ</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>Проаналізуйте особливості сучасних українсько-російських відносин та їх вплив на геополітичну ситуацію в Європі.</p>
8	<p>ТЕМА 8. УКРАЇНО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>Проаналізуйте Феномен демократії в контексті кордонної цивілізації України та США.</p>
9	<p>ТЕМА 9. ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З ЄВРОСОЮЗОМ</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>Проаналізуйте які механізми й інституції співробітництва з ЄС функціонують в Україні.</p> <p>Проаналізуйте якими, на Вашу думку, є перспективи вступу України в ЄС.</p>
10	<p>ТЕМА 10. ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНА – НАТО</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>Проаналізуйте в чому полягає проблема адаптації Північноатлантичного альянсу до нової геополітичної ситуації.</p>
11	<p>ТЕМА 11. ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>Проаналізуйте основні принципи національної та регіональної безпеки.</p>

6. ЗМІСТ КУРСУ «ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ»

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ КУРСУ «ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ»

Зовнішня політика держави: сутність, зміст, мета. Принципи зовнішньополітичної діяльності держави. Методологічні основи та методи дослідження зовнішньополітичної діяльності держави. Поняття і категорії зовнішньополітичної діяльності держави. Предмет «Зовнішня політика і дипломатія України» та його місце в історії міжнародних відносин. Структура, завдання та функції дисципліни «Зовнішня політика України». Методика вивчення предмета.

ТЕМА 2. ІСТОРИЧНІ КОРЕНІ ФОРМУВАННЯ ЗАСАД ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ. ДИПЛОМАТІЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Міжнародні контакти давніх слов'ян та їх державні утворення. Вихід Київської Русі на міжнародну арену. Зовнішньополітична діяльність Олега, Ігоря та Ольги. Відносини з Візантією. Зовнішня політика Київської Русі в добу найвищого піднесення (кінець X – середина XI ст.). Зовнішньополітична діяльність князя Святослава. Візантійський напрямок зовнішньої політики Володимира Великого. Християнізація Русі. Європейська дипломатія Ярослава Мудрого. Київська Русь у міжнародних відносинах з другої половини XI – першої третини XII ст. Відносини Київської Русі з половцями. Зовнішня політика Володимира Мономаха. Зовнішня політика Київської Русі періоду регіональної роздробленості (1132-1240 рр.).

ТЕМА 3. ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ. Б. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ. МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ ПЕРІОДУ КОЗАЧЧИНИ

Міжнародний контекст появи українського козацтва. Участь козаків з уряду Речі Посполитої у війнах із сусідніми державами. Відносини українського козацтва з Кримським ханством і Туреччиною. Молдавський район діяльності козаків. Спроби залучити козаків на службу до європейських та азійських монархів. Зовнішня політика Богдана Хмельницького. Міжнародні наслідки Переяславської угоди 1654 р. Віленське перемир'я (1656 р.). Дипломатична діяльність Івана Виговського та Юрія Хмельницького. Зовнішня політика козацьких гетьманів в умовах розколу України. Міжнародний контекст боротьби за незалежну державу Івана Мазепи та Пилипа Орлика. Згасання козацької держави у світлі українсько-російських відносин XVIII ст.

ТЕМА 4. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ДОБИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ І УНР

Проголошення незалежності Української держави, її визнання у світі. Українські дипломатичні представництва за кордоном. Міністр закордонних справ України часів незалежності. українські послы. Зовнішньополітичні зв'язки України з країнами Антанти. Мирні договори УНР. Брестський мир та його учасники. Питання кордонів. Наслідки Брестського миру для України. Принцип нейтралітету України. Відносини України з більшовицькою росією. С. Петлюра та Ю. Пілсудський – стратегія чи тактика співпраці. Варшавський мирний договір. Довідник. Зовнішня політика ЗУНР. Українська делегація на Паризькій мирній конференції 1920 р.

ТЕМА 5. МІЖНАРОДНА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ У ХХ – ХХІ СТ.

Зовнішня політика Української Республіки з втратою незалежності. Утворення Союзу РСР. Зовнішня політика Сполучених Республік. Українсько-німецькі відносини на початку Другої світової війни. Проголошення незалежності України. Боротьба на два фронти. Перемога Радянського Союзу над фашистськими загарбниками, надання республікам права зовнішніх зносин. Зміни в законодавчих документах УРСР і УРСР з питань зовнішньої політики. Створення Народного комісаріату закордонних справ. Міністри закордонних справ УРСР та їх діяльність (1945–1955). Форми і засоби вирішення зовнішньополітичних завдань. Україна є засновницею ООН. Міжнародне право Української РСР.

Міжнародне становище країни в 1991–1992 рр. Міжнародне визнання України як суб'єкта міжнародних відносин. Встановлення міжнародних відносин та обмін дипломатичними місіями з країнами світу. Питання правонаступництва та власності за кордоном. Проблема ядерного роззброєння і незалежності України. Проблема визнання державних кордонів України. СНД – це спроба розвалити СРСР цивілізованим шляхом. Розширення участі України у багатосторонньому та двосторонньому співробітництві. Активізація співробітництва України з міжнародними організаціями.

ТЕМА 6. ОСНОВНІ НАПРЯМИ І ЗАВДАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Чіткість принципів і напрямів зовнішньої політики незалежної України в державних документах. «Декларація про державний суверенітет України» та «Основні напрями зовнішньої політики України». Концепція багатовекторності зовнішньополітичної діяльності Української держави. Домінанта зовнішньої політики України. Без'ядерний статус України та його реалізація на практиці. Поняття неблокування. Забезпечення національної безпеки Української держави. Принцип суверенної цілісності, непорушності, непорушності кордонів. Повага до суверенітету та невтручання у внутрішні справи. Забезпечення поступального економічного розвитку держави. Захист закордонних українців та підтримка української діаспори.

ТЕМА 7. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРИ

Основні параметри пострадянського простору; феномен «нової Східної Європи»; Економічна та соціальна характеристика пострадянського простору та інтеграційних процесів; СНД; Євразійське економічне співтовариство та Митний союз; питання безпеки та військово-політичної взаємодії в регіоні. Організація угоди про колективну безпеку поза регіональними акторами (ЄС, США, Китай) на пострадянському просторі.

ТЕМА 8. УКРАЇНО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ

Становлення та розвиток відносин між США та Україною. Досягнення, проблеми та перспективи партнерства Вашингтона та Києва. Вплив внутрішньополітичної ситуації в Україні на українсько-американські відносини. Роль самітів і публічної дипломатії. Останні тенденції обмінного курсу США щодо України.

ТЕМА 9. ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З ЄВРОСОЮЗОМ

Ідентичність України та процеси євроінтеграції. Участь України в субрегіональних інтеграційних процесах, польсько-українська співпраця як стимули європейського напрямку української інтеграції. Європейська політика сусідства (ЄПС) та розвиток відносин з ЄС. Участь України в ініціативі ЄС «Східне партнерство»: сутність, цілі, формати діалогів. Правові принципи та механізми адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Переговори між Україною та Європейським Союзом щодо укладення Угоди про членство в ЄС. Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС. ЄС як інвестор і торговельний партнер України. ЄС як інвестор і торговельний партнер України. Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС. Проблема інтеграції України як фактор внутрішньополітичної боротьби.

ТЕМА 10. ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНА – НАТО

Витоки Північноатлантичного альянсу та коротка історія його заснування. Північноатлантичний договір 1949 р. Засади НАТО. Головні завдання НАТО в галузі безпеки. НАТО в біполярний період розвитку міжнародних відносин. Мета і принципи діяльності НАТО за часів «холодної війни». Еволюція стратегії оборони північноатлантичного регіону. Стратегічна концепція «щита і меча» (1955 р.). Стратегія «потужної відсічі». Доктрина Армеля (1967 р.). Стратегія «гнучкого реагування». Стратегічна концепція «передової оборони» (1967 р.). Закінчення «холодної війни», зміни у середовищі безпеки. Проблеми адаптації Північноатлантичного альянсу до нової геополітичної ситуації. Формування нового середовища безпеки в Європі. Контроль над озброєннями. Всеосяжна концепція контролю над озброєннями і роззброєння (травень, 1989 р.). Лондонський саміт лідерів НАТО (1990 р.). Заклик до пошуків нових шляхів співпраці з країнами

Центральної та Східної Європи. Постбіполярна трансформація стратегії НАТО. Римський саміт (1991 р.) та прийняття Стратегічної концепції НАТО. Її значення для подальшого розвитку Північноатлантичного альянсу. Перехід до конструктивного діалогу та співробітництва з колишніми опонентами, участь у миротворчій діяльності ООН та ОБСЄ. Визначення нової сутності безпеки, її політичних, економічних, соціальних, екологічних аспектів. «Декларація про мир і співробітництво». Визначення завдань політики НАТО щодо безпеки в Європі. Створення Ради Північноатлантичного співробітництва (РПАС). Вступ України в Раду Північноатлантичного співробітництва (РПАС). Прийняття Програми «Партнерство заради миру» (січень 1994 р.). Трансформація Ради Північноатлантичного співробітництва (РПАС) в Раду Євроатлантичного партнерства (РЄАП) (травень, 1997 р.). Основоположний Акт Росія – НАТО (27 травня 1997 р.). Мадридський саміт (липень 1997 р.). Підписання «Хартії про Особливе партнерство між НАТО та Україною». Сутність Хартії та її значення. Політика відкритих дверей НАТО для вступу нових членів. Мадридський саміт 1997 р. Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО (1997 р.) Вашингтонський саміт (23-24 квітня 1999 р.) та ухвалення нової Стратегічної концепції НАТО. Політичні елементи Стратегічної концепції НАТО 1999 р. Бухарестський саміт 2008 р. 5 Лісабонський саміт 2010 р. Декларація Лісабонського саміту. Стратегічна концепція оборони та безпеки членів Організації Північноатлантичного договору, прийнята главами держав та урядів в Лісабоні 19 листопада 2010 року.

Співробітництво між Україною і НАТО, дилема вступу в НАТО. План дій та щорічні цільові плани України щодо набуття членства в НАТО.

ТЕМА 11. ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Визначення понять «національна та регіональна безпека». Складові національної безпеки: політична, економічна, військова, гуманітарна, екологічна, інформаційна та демографічна безпека. Основні поняття та категорії національної безпеки. Методологічні аспекти дослідження національної безпеки. Основні принципи національної та регіональної безпеки.

7. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Освітній процес в Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ реалізується в таких формах: лекційні заняття, виконання індивідуальних завдань, семінарські та практичні заняття, контрольні заходи, самостійна робота. За освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» акцент робиться на студентоцентричному навчанні, на основі збалансованої аудиторної та самостійної роботи.

Ефективною формою організації навчання у закладах вищої освіти є семінарські та практичні заняття, з якими органічно поєднуються лекції. Кожен із цих видів занять має свою дидактичну мету.

Семінарське заняття – це навчальне заняття у формі обговорення, дискусії за попередньо визначеними питаннями теми, за якими здобувачі вищої освіти готують доповіді, реферати, завдання, есе тощо.

Основна мета семінарського заняття – формування вмій і навичок самостійної роботи, систематизації і узагальнення знань, аналізу літератури, виявлення системи знань та оцінки знань, умінь та навичок (рис. 7.1).

Рис. 7.1. Мета проведення семінарського заняття [4, с. 130]

Семінарське заняття передбачає використання інноваційних технологій (колективної розумової діяльності, проведення навчальних дискусій, навчання на основі вирішення конкретних ситуацій; ігрового, кооперативного, проблемного, проектного навчання). Доцільним є використання дискусійних форм і методів інтерактивного навчання (діалог, групова дискусія, розбір ситуацій із практики, аналіз ситуацій морального вибору); ігрових методів інтерактивного навчання (дидактичні, ділові, рольові організаційно-діяльнісні ігри, квести); тренінгів як форми комплексного використання інтерактивних методів і прийомів навчання тощо [6, с. 23].

Семінарські заняття тісно пов'язані з лекціями та зорієнтовані на формування у здобувачів вищої освіти умінь і навичок самостійно здобувати знання. Вони сприяють розвитку пізнавальної активності й самодіяльності здобувачів вищої освіти більшою мірою, аніж будь-які інші форми організації навчання; розвивають логічне мислення, спонтанне мовлення, уміння висловлювати й аргументувати власні думки, критично аналізувати аргументи опонентів, а також допомагають глибокому засвоєнню фундаментальних знань, формуванню переконань, виробленню активної життєвої позиції.

Семінарські заняття виконують такі основні функції, як:

- навчальну (поглиблення, конкретизацію, систематизацію знань, засвоєних під час лекційних занять та у процесі самостійної підготовки до семінару);

- розвивальну (розвиток логічного мислення студентів, набуття ними умінь працювати з різними літературними джерелами, формування умінь і навичок аналізу фактів, явищ, проблем тощо);

- виховну (патріотичне виховання, виховання економічної, екологічної культури і мислення, прищеплення інтересу до вивчення конкретної дисципліни та до фаху, формування потреби здорового способу життя тощо);

- діагностично-корекційну (контроль за якістю засвоєння студентами навчального матеріалу, виявлення прогалин його засвоєнні та їх подолання) та ін.

Щодо **практичних занять**, то це форма навчального заняття, на якому НПП організує детальний розгляд здобувачами вищої освіти окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує уміння і навички їх практичного застосування шляхом виконання відповідно поставлених завдань. У структурі практичного заняття домінує самостійна робота студентів [7, с. 165].

Таку форму занять проводять, як правило, у лабораторіях або аудиторіях, обладнаних необхідними технічними засобами навчання, обчислювальною технікою [3, с. 232].

Перелік тем практичних занять визначається програмою навчальної дисципліни «Зовнішня політика і дипломатія України».

Практичне заняття включає проведення контролю знань, умінь та навичок, постановку загальної проблеми (завдання) НПП та її обговорення за участю здобувачів вищої освіти, розв'язання задач з їх обговоренням, вирішення контрольних завдань, їх перевірка та оцінювання.

Отже, практичне заняття включає:

- проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти;

- постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю здобувачів вищої освіти;

- розв'язування контрольних завдань, їх перевірку та оцінювання [6].

Оцінки, одержані студентом на семінарських та практичних заняттях, враховуються при визначенні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Таким чином, зазначимо, що семінарські та практичні заняття дозволяють здобувачам вищої освіти якнайкраще засвоїти матеріал курсу «Зовнішня політика і дипломатія України». На семінарських та практичних заняттях з дисципліни «Зовнішня політика і дипломатія України» спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» переважно використовуються індивідуальні роздаткові матеріали (офлайн-навчання), відео, аудіо-, комп'ютерна техніка (онлайн-навчання), що допомагає формуванню професійного потенціалу майбутніх фахівців.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ВСЬОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Основні нормативні акти:

1. Акт проголошення незалежної України. Прийнятий Верховною Радою України 24.08.1991 р. *Голос України*. 1991. № 165.

Підручники:

1. Борисова О. В. Зовнішня політика України: навч. посібник. Луганськ : ЛНУ, 2010. 319 с.

2. Гайдуков Л. Ф. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000 роки): підручник. К. : Либідь, 2001. 624 с.

3. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища: аналіт. доп. К. : НІСД, 2015.

4. Пунда Ю. В., Козинець І. П., Клименко В. С. та ін. Міжнародні відносини та зовнішня політика України: підручник. К. : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 328 с.

5. Слесик К. М. Європейська та євроатлантична інтеграція України: навч.-метод. посібник. Харків : ХОНМІБО, 2009. 87 с.

6. Тищенко І. І., Красільчук Г. В. Зовнішня політика України та міжнародне співробітництво: розвиток двосторонніх і багатосторонніх відносин з країнами світу, участь і співпраця з міжнародними організаціями: рекомендаційний список літератури. Київ, 2021. 130 с.

7. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підручник для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010. 464 с.

8. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: підручник. К. : LAT і К, 2015. 478 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Modern technologies in the development of economy and human well-being. Edited by Tetyana Nestorenko and Magdalena Gawron-Łapuszek Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts University of Technology: monograph. Katowice : Publishing House of University of Technology, 2020. 295 p.

2. Role of science and education for sustainable development. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts, University of Technology: monograph. Katowice : Publishing House of University of Technology, 2021. 978 p.

3. Арабаджиєв Д. Ю., Сергієнко Т. І. Маніпулювання свідомістю суспільства в умовах інформаційної та гібридної війни в Україні. *Гілея*. 2019. № 146(7). С. 12-15.

4. Арабаджиев Д. Ю., Сергієнко Т. І. Основні напрями розвитку і становлення політичної системи України в умовах сучасної гібридної війни. *Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів*: матер. V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 3 квітня 2020 р.). Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського; Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2020. С. 13-18.
5. Арабаджиев Д. Ю., Сергієнко Т. І. Політична маніпуляція та інформаційно-психологічна безпека в політичних відносинах. *Політикус*. 2020. № 2. С. 36-43.
6. Артёмов І. Правові та зовнішньополітичні засади національної безпеки України: актуальні аспекти. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2018. № 1. С. 47-64.
7. Балабанова К. В. Актуальні проблеми політичних процесів і міжнародних відносин країн світу: кол. монографія. Маріуполь, 2019. 449 с.
8. Волобуєв В. В. «Феномен Меркель» як символ об'єднання Німеччини. *Берлінський мур: історія та сучасність (до 20-ї річниці падіння Залізної завіси)*: матер. наук.-практ. конф. Запоріжжя, 2009. С. 25-28.
9. Волобуєв В. В. Щодо ролі політичного класу України в євроінтеграційному процесі. *Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті євроінтеграційних процесів*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. Запоріжжя, 2016. С. 290-292.
10. Воронкова В. Г. Політика європейської інтеграції: навч. посібник. К. : ВД «Професіонал», 2007. 512 с.
11. Гордієнко І. С., Сергієнко Т. І. Міжнаціональні конфлікти в умовах глобалізації. *Тиждень науки-2020*: матер. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 13-17 квітня 2020 р.). Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2020. С. 143-145.
12. Капітоненко М. Г. Стратегія зовнішньополітична. *Українська дипломатична енциклопедія*: у 2 т. К. : Знання України, 2004. 812 с.
13. Наумкіна С. М., Арабаджиев Д. Ю., Сергієнко Т. І. Суверенітет держави як основна складова політичної системи суспільства. *Політична система України за умов глобальних викликів і локальних проблем*: матер. XXXIV Харків. політол. читань (м. Харків, 21 квітня 2021 р.). Харків : Право, 2021. С. 36-40.
14. Перепелиця Г. М., Потехіна О. В. Зовнішня політика України – 2014: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети. К. : ВД «Стилос», 2015. 326 с.
15. Сергієнко Т. І. Концептуальні основи міжнародних відносин. *Інноваційні рішення в економіці, бізнесі, суспільних комунікаціях та міжнародних відносинах*: матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Дніпро : УМСФ, 2021. С. 612-614.
16. Сергієнко Т. І. Роль регіональної політики ЄС у формуванні європейської ідентичності. *Вісник маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*. 2018. № 22-23. С. 253-262.

17. Сіцінський Н. А. Концептуальні принципи зовнішньополітичної діяльності України та її нормативно-правове наповнення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 5. С. 97-104.

18. Шемшученко Ю. С. Зовнішня політика. *Юридична енциклопедія*. К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. 744 с.

Інші джерела:

1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua>.

2. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника. URL : <http://www.library.lviv.ua/>

3. Національна історична бібліотека України. URL : <http://www.dibu.kiev.ua/>

4. Національна парламентська бібліотека України. URL : <http://www.nplu.org/>

5. Харківська державна наукова бібліотека України ім. В. Короленка. URL : <http://korolenko.kharkov.com/>

6. Наукова бібліотека ім. В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL : <http://lib-gw.univ.kiev.ua/>

7. Наукова бібліотека Львівського національного університету ім. Івана Франка. URL : <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>

8. Книжкова палата України ім. Івана Федорова. URL : <http://www.ukrbook.net/>

9. ЛІТЕРАТУРА ДО ОКРЕМИХ ТЕМ

Рекомендована література до Теми 1:

1. Віднянський С. В., Мартинов А. Ю. Зовнішня політика України: еволюція концептуальних засад та проблеми реалізації. *Український історичний журнал*. 2011. № 4. С. 55-76.
2. Горбулін В. П. Зовнішня політика України – 2009: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети: щорічник. К. : Стилос, 2010. 318 с.

Рекомендована література до Теми 2:

1. Котляр М. Ф. Дипломатія київської русі. *Енциклопедія історії України*: Т. 2: Г-Д. К. : В-во «Наукова думка», 2004. 688 с.
2. Майборода О. Л. Історія держави і права України: конспект лекцій для бакалав. спец. 081 «Право» ден. форми навч. Луцьк : Луцький НТУ, 2016. 116 с.
3. Шевченко А. Є., Кудін С. В., Настюк А. А. Становлення та розвиток князівської влади в Київській Русі в IX – на початку XII ст. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. 468 с.

Рекомендована література до Теми 3:

1. Гусев В. І. Історія України: підручник для інозем. студ. вищ. навч. закл. К. : ВПЦ «Київський університет», 2008. С. 59-94.
2. Кузьминець О. Вплив творчості Т. Шевченка на формування ідеї української державності. К. : Наукова думка, 2009. С. 48.
3. Тимченко С. М., Коломоєць Т. О. Збірник наукових статей за результатами конкурсу «Звичаєве право Запорозької Січі». Запоріжжя : ЗНУ, 2010. С. 53-54.
4. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підручник для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Рекомендована література до Теми 4:

1. Кордони України: Історична ретроспектива та сучасний стан. К. : Основи, 2003. 162 с.
2. Лозовий В. С. Внутрішня та зовнішня політика Директорії Української Народної Республіки: (Кам'янецька доба). К. ; Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2005. 223 с.
3. Овсій І. О. Зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 року): навч. посібник (2-ге вид.). К. : Либідь, 2002. 147 с.
4. Смолій В. А., Галенко О. І., Камінський Є. Є. та ін. Нариси з історії дипломатії України. К. : «Альтернативи», 2001. 736 с.

Рекомендована література до Теми 5:

1. Алексієвець М. Цивілізаційні аспекти еволюції української зовнішньої політики в період незалежності. *Україна-Європа-Світ. Серія: Історія, міжнародні відносини*. 2009. № 3. С. 11-24.
2. Головченко В. Історія української дипломатії ХХ століття у постатях. Київ, 2001. 266 с.
3. Зленко А. М. Дипломатія і політика України в процесі динамічних геополітичних змін. Харків, 2003. 559 с.
4. Кіндратець О. М., Сергієнко Т. І. Образ «чужого» в радянський та пострадянський періоди історії України: політичні аспекти проблеми. *Регіональні студії*. 2021. № 24. С. 24-29.
5. Корнеєнко Б. І. Спогади посла (перші кроки української дипломатії). Київ, 2005. 256 с.
6. Макар Ю. Зовнішня політика України: наміри і реалії. *Україна-Європа-Світ. Серія: Історія, міжнародні відносини*. 2008. № 1. С. 189-198.

Рекомендована література до Теми 6:

1. Бжезінський З. Україна у геостратегічному контексті. К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2006. 102 с.
2. Борисова О. В. Зовнішня політика України: навч. посібник. Луганськ : ЛНУ, 2010. 319 с.
3. Віднянський С. В. Зовнішня політика України в умовах глобалізації: анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991-2003). К. : Генеза, 2004. 614 с.
4. Віднянський С. В., Мартинов А. Ю. Еволюція зовнішньої політики України (1991-2006 рр.). *Український історичний журнал*. 2006. № 4. С. 32-51.
5. Віднянський С. В., Мартинов А. Ю. та ін. Зовнішня політика України в умовах глобалізації: анотована історична хроніка міжнародних відносин (2004-2007). К. : ІУ НАНУ, 2014.
- Віднянський С. В., Мартинов А. Ю. та ін. Зовнішня політика України в умовах глобалізації: анотована історична хроніка міжнародних відносин (2008-2013). К. : ІУ НАНУ, 2015.
6. Галан В. О. Міжнародне правонаступництво держав у практиці Співдружності Незалежних Держав: дис... канд. юрид. наук: 12.00.11. Харків : НЮАУ ім. Ярослава Мудрого, 2006. 224 с.
7. Далявська Т. П. Невизнані держави в контексті державотворчих процесів та міжнародного визнання. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2014. № 66. С. 345-353.
8. Дурсунов Р. М. Міжнародно-правове визнання держав (проблеми теорії та практики): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Харків : НЮАУ ім. Ярослава Мудрого, 2014. 19 с.
9. Зленко А. Українська зовнішня політика: від політичної реальності до політичної необхідності. К. : Преса України, 2003. 249 с.

10. Литвиненко І. Л. Визнання держав у міжнародному праві. *Університетські наукові записки*. 2005. № 1-2. С. 238-243.
11. Макаруч В. С. Міжнародно-правове визнання державного кордону між Україною і Польщею (1939-1945 рр.). К. : Атіка, 2004. 348 с.
12. Мельник А. Я. правонаступництво України щодо міжнародних договорів СРСР. К. : Юридична думка, 2005. 424 с.
13. Ноговіцина Ю. О. Міжнародно-правові аспекти правонаступництва України. К. : Вид. дім «Промені», 2006. 352 с.
14. Перевезенцев О. Ю. Міжнародно-правове регулювання інституту правонаступництва держав щодо міжнародних договорів. К. : Знання, 2007. 262 с.
15. Топильницький М. В. Витоки інституту міжнародно-правового визнання держав у стародавньому світі. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2011. № 2. С. 59-68.
16. Хмельова І. Є. Визнання та імунітет держав у міжнародному праві. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 3. С. 410-413.

Рекомендована література до Теми 7:

1. Васильєв О. А. Проблеми інтеграції країн на пострадянському просторі. *Зовнішні справи*. 2016. № 9. С. 44-47.
2. Горбулін В. П. Світова гібридна війна: український фронт: монографія. К. : НІСД, 2017. 496 с.
3. Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією: Закон України від 14.01.1998 р. № 13/98-ВР.
4. МЗС України. URL : <http://www.mfa.gov.ua/mfa/map.htm>.
5. Михальченко М. Україна зробила перший крок, що далі? *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2013. № 6 (68). С. 299-300.
6. Організація за демократію і економічний розвиток – ГУАМ. URL : <http://www.guam.org.ua/node/240>.
7. Особливості суспільно-політичної модернізації країн пострадянського простору: монографія. К. : ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2017. 288 с.
8. Перепелиця Г. М., Потехіна О. В. Зовнішня політика України – 2014: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети. К. : Стило, 2015. 326 с.
9. Стан та перспективи співробітництва України та Росії. К. : НІСД, 2011. 43 с.
10. Требін М. П., Герасіна Л. М., Погрібна В. Л. та ін. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посібник. Харків : Право, 2016. 540 с.
11. Троян С. Українсько-російські відносини і специфіка пострадянських інтеграційних процесів. *Зовнішні справи (політичні науки)*. 2015. № 11. С. 11-15.
12. Угода про створення Співдружності Незалежних Держав. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/cdi-bin//aws/main.cdi?nreg=997-077>.

Рекомендована література до Теми 8:

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. Львів – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. С. 50.
2. Відносини США-Україна. URL : <https://ua.usembassy.gov/uk/our-relationship-uk/policy-history-uk/>.
3. Ржевська Н. Способи прямого впливу аналітичних центрів США на суб'єктів прийняття політичних рішень. *Гілея*. 2013. № 76. С. 243-247.
4. «США і Україна – стратегічні партнери» – Держдепартамент оприлюднив заяву до візиту Блінкена в Україну. URL : <https://www.radio-svoboda.org/a/ssha-ukrajina-stratehichni-partnery-blinken/31239864.html>.
5. Українсько-американські відносини. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

Рекомендована література до Теми 9:

1. Безносок О. О. Актуальні аспекти євроатлантичної інтеграції України: кредитно-модульна система навчання: навч. посібник (2-ге вид., доп.). К. : Інфодрук, 2008. 252 с.
2. Волошин Ю. О. Зовнішня політика України в умовах європейської інтеграції: проблеми конституційно-правового забезпечення: монографія. Одеса : Фенікс, 2015.
3. Демчук П. О. Міжнародні відносини та проблеми євроатлантичної інтеграції: навч. посібник. К. : ППП, 2004. 264 с.
4. Камишев С. О. Україна – ЄС: зібрання міжнародних договорів та інших документів (1991-2009). К. : Юстініан, 2010. 608 с.
5. Конституція України (зі змін., внесеними згідно із Законом України № 2680-VIII від 07.02.2019 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 9. Ст. 50.
6. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навч. посібник. К. : Знання, 2009. 751 с.
7. Перепелиця Г. М., Потехіна О. В. Зовнішня політика України – 2014: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети. К. : Стилос, 2015. 326 с.
8. Питання європейської та євроатлантичної інтеграції: Указ Президента України від 20.04.2019 р. № 155/2019.
9. Пошедін О. І. Міжнародні відносини і зовнішня політика України: підручник. К. : НУОУ, 2013. 374 с.
10. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 39. Ст. 351.
11. Сергієнко Т. І. Місце та роль партії в політичній системі держави: європейський досвід. *Вісник маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*. 2015. № 13-14. С. 297-303.
12. Сергієнко Т. І. Основні напрями та механізми підвищення ефективності євроінтеграційної політики. *Політика європейської інтеграції: навч. посібник*. К. : ВД «Професіонал», 2007. С. 307-331.
13. Сергієнко Т. І. Роль регіональної політики ЄС у формуванні європейської ідентичності. *Вісник маріупольського державного університету серія: історія. політологія*. 2018. № 22-23. С. 253-262.

14. Сидорук Т. Європейська інтеграція України: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. Львів : ПАІС, 2011. 270 с.

15. Слесик К. М. Європейська та євроатлантична інтеграція України: навч.-метод. посібник. Харків : ХОНМІБО, 2009. 87 с.

16. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL : <http://eurora-torgivlia.org.ua/agreement-text/>.

17. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика і безпека України: монографія. К. : НІПМБ, 2004. 351 с.

Рекомендована література до Теми 10:

1. Абрамов В. І., Ситник Г. П., Смолянчук В. Ф. та ін. Глобальна та національна безпека: підручник. К. : НАДУ, 2016. 784 с.

2. Деменко О. Ф., Демчук П.О., Калениченко Р. А. та ін. Євроатлантичне співробітництво та міжнародні організації: навч. посібник. К. : НУОУ, 2011. 296 с.

3. Пошедін О. І. Міжнародні відносини і зовнішня політика України: підручник. К. : НУОУ, 2013. 374 с.

4. Пошедін О. І. Розширення НАТО: через критерії членства чи досягнення військових стандартів? *Сучасна українська політика*. 2013. № 28. С. 270-280.

5. Сайт Організації Північноатлантичного договору. URL : <http://www.nato.int>.

6. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: підручник. К. : Кондор, 2011. 281 с.

Рекомендована література до Теми 11:

1. Андрущенко С. В. Україна в сучасному геополітичному середовищі: монографія. К. : Логос, 2005. 286 с.

2. Концепція (Основи державної політики) національної безпеки України: Постанова Верховної Ради України 16.01.1997 р. *Голос України*. 1997.

3. Манжола В. А., Констянтинов В. Ю., Андрущенко С. В. та ін. Україна в пост біполярній системі міжнародних відносин: підручник. Київ, 2008.

4. Національян О., Дзьобань О., Панов М. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації: навч. посібник. Харків : Фоліо, 2002. 285 с.

5. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища: аналіт. доп. К. : НІСД, 2015.

6. Рудич Ф. М. Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладні аспекти. Київ, 2008. 398 с.

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Освоєння курсу «Зовнішня політика і дипломатія України» відбувається через бально-рейтингову систему оцінювання знань. Протягом курсу здобувач вищої освіти повинен набрати необхідну кількість балів за різними формами контролю, що дозволяє оцінити рівень його теоретичної та практичної підготовленості за курсом «Зовнішня політика і дипломатія України».

Оцінка знань за весь період навчання за курсом є інтегрованою, відповідною сумі всіх отриманих балів з різних форм контролю в межах одного семестру.

Контроль успішності навчальної діяльності здобувачів вищої освіти поєднує контрольні заходи й аналітичну роботу. Академічні успіхи здобувачів вищої освіти визначаються за допомогою контрольних заходів, передбачених навчальним планом, з обов'язковим переведенням підсумкових оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС.

Контрольні заходи охоплюють: діагностичний, поточний контроль (складаються з оцінювання аудиторної, індивідуальної та самостійної роботи) та підсумковий контроль. У разі настання обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин) контрольні заходи можуть проводитися з використанням технологій дистанційного навчання.

Форми контролю знань:

Діагностичний контроль – проводиться у формі вхідного контролю із дисципліни, ректорських робіт, контрольних завдань для оцінювання рівня знань здобувачів вищої освіти при проведенні акредитації спеціальності (освітньої програми) тощо.

Вхідний контроль (діагностика вхідного рівня знань здобувачів вищої освіти) застосовують як передумову успішного планування та вивчення дисциплін. Він дає змогу викладачеві визначити наявний рівень знань здобувачів вищої освіти і використати його як орієнтир складності матеріалу, а також для вибору форм і методів проведення занять. Вхідний контроль знань проводять за рішенням викладача.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань, навичок і вмінь, виявлених під час аудиторної роботи на семінарських та практичних заняттях;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитись усно, письмово або у формі комп'ютерного тестування, колоквиуму, оцінювання виступів на семінарських та практичних заняттях, ділових чи імітаційних ігор тощо, під час як навчальних занять, так і індивідуальної та самостійної роботи, зокрема з використанням системи управління дистанційним навчанням.

Форма підсумкового контролю, система та критерії оцінювання аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи включаються до РПНД, з урахуванням специфіки навчальної дисципліни. При оцінюванні кожного виду навчальної діяльності здобувачу вищої освіти до журналу обліку роботи навчальної групи виставляються бали [6].

Результати оцінювання аудиторної роботи заносяться НПП до журналів обліку роботи навчальної групи. Підсумкові бали за аудиторну роботу виставляються в журналі окремою графою напередодні підсумкового контролю.

Індивідуальна робота (IP) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються Здобувачем самостійно для підвищення рівня підготовки і розкриття індивідуальних творчих здібностей. До індивідуальних завдань належать такі: підготовка рефератів, есе, виконання графічних робіт, оформлення звітів, аналіз практичних ситуацій, підготовка реферативних матеріалів із фахових публікацій, власні дослідження до конференцій, участь в олімпіадах тощо.

Види індивідуальних завдань, терміни їх видачі, виконання і захисту встановлюються кафедрою у РПНД.

Індивідуальні завдання виконуються Здобувачами самостійно з одержанням необхідних консультацій з боку НПП. Допускаються випадки виконання робіт з комплексної тематики кількома Здобувачами [5, с. 43].

Самостійна робота (SP) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються Здобувачем під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Метою SP є засвоєння в повному обсязі РПНД і послідовне формування у Здобувачів самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця. У ході самостійної роботи Здобувач має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до опанування теоретичних і практичних знань, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі.

SP – основний засіб засвоєння навчального матеріалу у час, вільний від обов'язкових аудиторних занять.

Самостійна та індивідуальна робота Здобувача денної форми навчання, що передбачена РПНД, оцінюється НПП за 15-бальною шкалою кожна. Щодо заочної форми навчання, то самостійна робота оцінюється – 30 балів, а індивідуальна – 10 балів.

Здобувач допускається до складання підсумкового контролю у разі, якщо ним виконані всі передбачені РПНД поточні завдання та сума балів поточного контролю не менше ніж 40. Якщо сума балів поточного контролю менше ніж 40, здобувач вищої освіти не допускається до підсумкового контролю і зобов'язаний доопрацювати завдання та набрати необхідну кількість балів (під час консультацій, за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій тощо).

Після проведення підсумкового контролю у навчальній групі, в якій навчається такий Здобувач, доопрацювання проводиться ним, як правило, протягом місяця після завершення сесії. При цьому у журналі обліку роботи навчальної групи проставляються як попередні бали, так і бали, отримані при доопрацюванні через дріб.

Підсумковий контроль – проводиться з метою оцінювання результатів навчання на певному освітньому рівні або на окремих його завершених етапах. Присвоєння Здобувачу кредитів ЄКТС і присудження кваліфікацій здійснюється винятково за результатами підсумкового контролю.

Підсумковий контроль успішності проводиться у формі екзамену, заліку чи диференційованого заліку з конкретної навчальної дисципліни або окремої її завершеної частини в обсязі навчального матеріалу, визначеного РПНД цієї навчальної дисципліни, і у терміни, встановлені графіком освітнього процесу.

Перед початком проведення підсумкового контролю НПП обов'язково оголошує здобувачам вищої освіти бали, отримані ними за результатами поточного контролю.

Здобувач вищої освіти вважається допущеним до підсумкового контролю з конкретної навчальної дисципліни за умови та в порядку, передбаченому п. 6.3.10 Положення про організацію освітнього процесу у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ [6].

Підсумкові контролю в Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ проводяться під час заліково-екзаменаційних сесій за білетами, затвердженими на засіданні кафедри не пізніше, як за місяць до дня проведення екзамену або з використанням елементів дистанційного навчання у формі тестів на навчальній платформі moodle. Тестові завдання також затверджуються на засіданні кафедри не пізніше як за місяць до дня проведення екзамену. Отже, зазначимо, підсумковий контроль може проводитися в різних формах (усна, письмова, тестування тощо).

З навчальної дисципліни «Зовнішня політика і дипломатія України» передбачено:

- для денної форми навчання – залік/екзамен;
- для заочної форми навчання – залік/екзамен.

11. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські та практичні заняття є найважливішою формою навчально-виховної роботи на яких здобувачі вищої освіти вчаться логічно мислити, аналізувати явища й узагальнювати факти. Семінарські та практичні заняття привчають самостійно працювати з літературою, формувати своє ставлення до предмета вивчення і свідомо відстоювати свою точку зору.

Проведення семінарських занять відбуваються у форматі обговорення найбільш спірних і проблемних питань. Для успішної підготовки до занять рекомендовано:

- мати зошит з конспектами лекцій. У даному зошиті також, виконується домашнє завдання, які й обговорюються на семінарському занятті;
- виписувати в зошит основні терміни та аналізувати їх;
- під час підготовки до занять використовувати рекомендовану для кожної теми літературу, а також додаткові джерела, які не входять до списку рекомендованої літератури до вивчення;
- самостійно визначати спірні питання щодо актуальних тем;
- фіксувати питання які викликають запитання.

Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідних теоретичних положень, наборі завдань різної складності для розв'язання їх студентами на занятті. Вказані методичні засоби готуються викладачем, якому доручено проведення практичних занять, за погодженням з лектором даної навчальної дисципліни.

На практичних заняттях можуть застосовуватися різні форми організаційної роботи:

- групова фронтальна – повинно бути однотипне обладнання в розрахунку на всю групу (підгрупу);
- бригадна фронтальна – використовується в тих випадках, коли немає можливості проводити заняття групою фронтально. У цьому випадку група ділиться на ланки (2-5 осіб). Кожна ланка в один і той же час виконує однакові види робіт на відповідних робочих місцях;
- бригадна форма – проводиться аналогічно до бригадної фронтальної, але при умові, коли кожна бригада виконує різні види робіт на відповідних робочих місцях;
- індивідуальна форма – кожний здобувач вищої освіти має індивідуальне практичне завдання [5, с. 54].

Переміщення ланок по робочих місцях відбувається відповідно до розробленого графіка. До кожного практичного заняття повинна бути складена інструктивна карта для здобувачів вищої освіти, що є обов'язковим документом і забезпечує послідовність дій здобувачів вищої освіти на досягнення мети практичного заняття та конкретизує підготовку їх до заняття.

Також, зазначимо, що у процесі семінарського та практичного заняття рекомендовано:

- уважно слухати та аналізувати відповіді інших здобувачів вищої освіти, відстоювати свою точку зору з конкретного питання;
- доповнювати виступи.

Готуючись, здобувач вищої освіти повинен ознайомитися з планом семінарського та практичного заняття та рекомендованою літературою.

Спочатку треба ознайомитися з матеріалом за темою семінару або практичного заняття. Готувати наукову доповідь/повідомлення, пропонується за питаннями тематика яких указана в даному навчально-методичному комплексі, але не обмежується у виборі інших тем доповідей/повідомлень. Це дасть змогу скласти загальне уявлення про тему, яку виносять на семінарське або практичне заняття. Якщо з цієї теми прочитано лекцію, то корисно також ретельно опрацювати її конспект. Лише після цього розпочинається самостійна робота над вивченням першоджерел.

Поради загального характеру, які необхідно послідовно використовувати при підготовці до семінарського та практичного заняття:

1. Докладно ознайомтеся з темою і планом заняття, кожним на розгляд питань.
2. Знайдіть у бібліотеці відповідні рекомендовані джерела та літературу, насамперед обов'язкову.
3. Прочитайте основну літературу до кожного з питань семінару чи практичного заняття, намагаючись осмислити прочитане.
4. Законспекуйте необхідний матеріал.
5. Те саме зробіть із додатковою літературою, маючи на меті з'ясувати окремі деталі того чи іншого питання.

12. КРИТЕРІЇ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти в Дніпровському державному університеті внутрішніх справ здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («зараховано»/«відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – А, В, С, D, E, FX, F). Максимальні суми балів за виконання завдань у рамках аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи – 60 балів; 40 балів – за виконання завдань, винесених на підсумковий контроль.

Таблиця 12.1

Розподіл балів за різними формами навчання та контролю для навчальної дисциплін

ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ			
Поточний контроль (ПК)			Підсумковий контроль ЗАЛІК (З)/ЕКЗАМЕН (Е)
Аудиторна робота	Самостійна робота	Індивідуальна робота	
≤ 30	≤ 15	≤ 15	
≤ 60			
Підсумкова оцінка у випадку екзамену (П) = ПК + З/Е ≤ 100			
ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ			
Поточний контроль (ПК)			Підсумковий контроль ЗАЛІК (З)/ЕКЗАМЕН (Е)
Аудиторна робота	Самостійна робота	Індивідуальна робота	
≤ 20	≤ 30	≤ 10	
≤ 60			
Підсумкова оцінка у випадку екзамену (П) = ПК + З/Е ≤ 100			

Для навчальної дисципліни «Зовнішня політика і дипломатія України» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають:

- залік/екзамен;
- реферати, есе;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах інші види самостійних, індивідуальних та групових завдань.

Критерії поточної оцінки знань здобувачів вищої освіти

Ведення опорного конспекту лекції:

Опорний конспект лекції (ОКЛ), в якому у стислому і системному вигляді викладений основний теоретичний матеріал у формі основних понять і положень, що структурно й логічно пов'язані між собою. Дані поняття та положення є лише опорними сигналами, вони вимагають пояснень і визначень, що мають записувати здобувачі вищої освіти під час лекції. Його ведення сприяє системному і глибокому засвоєнню навчального матеріалу, дозволяє простежити структурні зв'язки між різними поняттями, положеннями, концепціями, проблемами теоріями тощо. Кожний здобувач вищої освіти повинен мати ОКЛ на лекціях і вести в ньому записи власноруч. Під час аудиторної роботи з ОКЛ здобувачі вищої освіти записують основні тези лекції та пояснення викладача у визначеному в конспекті полі.

Відвідування здобувачем вищої освіти лекції та її наявність в ОКЛ з дисципліни є обов'язковим.

Робота на семінарських та практичних заняттях для здобувачів вищої освіти денного відділення:

Під час семінарських та практичних занять здобувачі вищої освіти усно доповідають на питання. Активна робота здобувача вищої освіти на занятті оцінюється від 1 до 3 балів.

Таблиця 12.2

Критерії оцінки на семінарському та практичному занятті

Бали	Критерії оцінки
3	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів або письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, активний, часто виступає і часто задає питання; активно, дуже добре працює в парі/групі/команді.
2	Володіє навчальним матеріалом, виконує більшість завдань семінарських занять і домашньої/самостійної роботи іноді виступає і задає питання; добре працює в парі/групі/команді.
1	Частково володіє навчальним матеріалом, іноді виконує завдання семінарських занять; іноколи виступає і задає питання; не дуже добре працює в парі/групі/команді.

Якщо здобувач вищої освіти опосередньо відвідував семінарське чи практичне заняття, але брав участь в обговоренні тем, він має змогу отримати додаткові бали за:

А) Доповнення виступу:

2 бали отримують здобувачі вищої освіти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз

змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують здобувачі вищої освіти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Б) Суттєві запитання до доповідачів:

2 бали отримують здобувачі вищої освіти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують здобувачі вищої освіти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Самостійна та індивідуальна робота здобувача вищої освіти денного відділення, що передбачена РПНД, оцінюється НПП за 15-бальною шкалою кожна. Виконання завдань, які виносяться на самостійну та індивідуальну роботу, контролюється НПП під час консультацій. Бали за самостійну та індивідуальну роботу виставляються у журналі обліку роботи навчальної групи окремими графами напередодні підсумкового контролю.

Таблиця 12.3

Критерії оцінювання самостійної та індивідуальної роботи

Бали	Критерії
11-15	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано доповідає, глибоко та всебічно розкриває зміст матеріалу.
7-10	Володіє навчальним матеріалом, самостійно та доповідає, не в повному обсязі розкриває зміст матеріалу.
4-6	Частково володіє навчальним матеріалом, самостійно та доповідає, не в повному обсязі розкриває зміст матеріалу.
1-3	Не володіє навчальним матеріалом, слабо доповідає, поверхнево розкриває зміст матеріалу.

Робота на семінарських та практичних заняттях для здобувачів вищої освіти заочного відділення: Під час семінарських занять здобувачі вищої освіти можуть як усно доповідати на питання так і відповідати на тести. Активна робота здобувача вищої освіти на занятті оцінюється в 1-10 балів.

Якщо здобувач вищої освіти опосередньо відвідував семінарське або практичне заняття, але брав участь в обговоренні тем, він має змогу отримати додаткові бали за:

А) Доповнення виступу:

4 бали отримують здобувачі вищої освіти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

2 бали отримують здобувачі вищої освіти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Таблиця 12.4

Критерії оцінки на семінарському та практичному занятті

Бали	Критерії оцінки
10	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів або письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, активний, часто виступає і часто задає питання; активно, дуже добре працює в парі/групі/команді.
8	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів або письмових відповідей, розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, активний, часто виступає і часто задає питання.
6	Володіє навчальним матеріалом, виконує більшість завдань семінарських занять і домашньої/самостійної роботи іноді виступає і задає питання; добре працює в парі/групі/команді.
5	Частково володіє навчальним матеріалом, іноді виконує завдання семінарських занять; іноколи виступає і задає питання; не дуже добре працює в парі/групі/команді.
3-4	Не володіє навчальним матеріалом, іноді виконує завдання семінарських занять; іноколи виступає і задає питання; не дуже добре працює в парі/групі/команді.
1-2	Зовсім не виконує завдання семінарських занять, іноколи виступає і задає питання; не дуже добре працює в парі/групі/команді.

Б) Суттєві запитання до доповідачів:

4 бали отримують здобувачі вищої освіти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

2 бали отримують здобувачі вищої освіти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Самостійна робота здобувачів заочної форми навчання оцінюється в 30 балів, а індивідуальна робота здобувача вищої освіти, що передбачена РПНД, оцінюється НПП за 10-бальною шкалою кожна. Виконання завдань, які виносяться на самостійну та індивідуальну роботу, контролюється НПП під час консультацій. Бали за самостійну та індивідуальну роботу виставляються у журналі обліку роботи навчальної групи окремими графами напередодні підсумкового контролю.

Таблиця 12.5

Критерії оцінювання ІР

Бали	Критерії
7-10	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано доповідає, глибоко та всебічно розкриває зміст матеріалу.
5-6	Володіє навчальним матеріалом, самостійно та доповідає, не в повному обсязі розкриває зміст матеріалу.
3-4	Частково володіє навчальним матеріалом, самостійно та доповідає, не в повному обсязі розкриває зміст матеріалу.
1-2	Не володіє навчальним матеріалом, слабо доповідає, поверхнево розкриває зміст матеріалу.

До підсумкового контролю допускаються здобувачі вищої освіти які набрали мінімум 40 балів за аудиторну роботу, виконання завдань самостійної та індивідуальної роботи з 60 можливих балів. Також, зауважимо, що максимальна кількість балів яку здобувач може отримати за результатами підсумкового контролю складає 40 балів, тож для отримання заліку чи екзамену необхідно виконати аудиторні завдання, в тому числі підготувати доповіді та завдання самостійної роботи.

Таблиця 12.6

Критерії оцінювання СР

Бали	Критерії
25-30	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом за конкретною тематикою, вільно самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу.
17-24	Добре володіє навчальним матеріалом за конкретною тематикою, вільно самостійно та аргументовано його викладає, розкриває зміст, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу.
9-16	Володіє навчальним матеріалом за конкретною тематикою, викладає та розкриває його основний зміст, використовуючи літературу.

Бали	Критерії
5-8	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом за конкретною тематикою, поверхово викладає та розкриває його основний зміст, використовуючи літературу.
3-4	Частково володіє навчальним матеріалом за конкретною тематикою, фрагментарно викладає та розкриває його зміст.
1-2	Частково володіє навчальним матеріалом за конкретною тематикою.

Здобувачеві, який отримав **60 балів** за 100-бальною шкалою за результатами поточного контролю, з дисципліни, з якої навчальним планом у семестрі передбачено підсумковий контроль у формі **заліку/екзамену**, за бажання здобувача, у відомість обліку успішності проставляється відповідна підсумкова оцінка: «зараховано/задовільно»/60 балів/Е.

Здобувач має право складати залік/екзамен з метою підвищення оцінки.

Таким, що успішно склав (пересклав) залік/екзамен, вважається здобувач, який одержав під час екзамену не менше 20 балів.

Здобувач, який не з'явився на залік/екзамен без поважних причин, вважається таким, що одержав незадовільну оцінку.

Розрахунок підсумкової оцінки з навчальної дисципліни, з якої навчальним планом передбачено залік/екзамен, здійснюється відповідно до формули:

$$П = ПК + З/Е \leq 100,$$

де **ПК** – бали за поточний контроль (40-60 балів),

З/Е – бали за результатами складання заліку/екзамену.

Критерії оцінки на залік/екзамен:

Семестровий контроль – це вид підсумкового контролю, при якому засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу з дисципліни оцінюється на підставі результатів як поточного контролю (тестування, поточного опитування, виконання індивідуальних завдань, завдань самостійної роботи та певних видів робіт на семінарських заняттях) протягом семестру так і під час контролю знань.

Очна форма навчання передбачає складання заліку/екзамену у письмовій формі за білетами, затвердженими на засіданні кафедри не пізніше, як за місяць до дня проведення заліку/екзамену:

1. **Два питання** потребують змістовної відповіді, кожна з них розкриває сутність того чи іншого поняття або теоретичного положення (оцінюється від 0 до 15 балів за кожне питання).

15-12 балів отримують здобувачі вищої освіти, які повністю розкрили сутність поняття, дали його чітке визначення або проаналізували і зробили висновок з конкретного теоретичного положення.

11-9 балів отримують здобувачі вищої освіти, які правильно, але не повністю дали визначення поняття або поверхово проаналізували і зробили висновок з теоретичного положення.

8-4 балів отримують здобувачі вищої освіти, які правильно, але лише частково визначили те чи інше поняття або частково проаналізували і зробили висновок з теоретичного положення.

3-0 балів отримують здобувачі вищої освіти, які частково і поверхово визначили те чи інше поняття або сформулювали висновок з теоретичного положення, допустивши неточності та помилки.

2. Правильна відповідь на **практичне завдання** оцінюється в **10 балів**.

Дистанційна форма навчання та складання заліку/екзамену за дисципліною передбачає застосування методів контролю знань шляхом комп'ютерного тестування.

Тестовий контроль – це універсальна форма контролю знань. Перевагу тестового контролю складає те, що він є науково обґрунтованим методом емпіричного дослідження. На відміну від звичайних задач, тестові завдання мають чітку однозначну відповідь і оцінюються стандартно на основі еталону. У найпростішому випадку оцінкою здобувача вищої освіти є сума балів за правильно виконані завдання. Сума балів, накопичених здобувачем вищої освіти за виконання всіх видів поточних навчальних завдань (робіт) на семінарських заняттях та на підсумковому контролі, свідчить про **ступінь оволодіння ним програми навчальної дисципліни** на конкретному етапі її вивчення. Протягом семестру здобувачі вищої освіти можуть набрати від 0 до 100 балів, що переводяться у національну шкалу оцінювання і відповідно у шкалу ЄКТС.

Кількість балів відповідає певному рівню засвоєння дисципліни (табл 7.7):

Академічна заборгованість виникає у разі, коли за результатами заліково-екзаменаційної сесії з будь-якого навчального предмета (дисципліни) Здобувач отримав менше, ніж 60 балів.

Здобувач, який має академічну заборгованість, повинен її ліквідувати в термін, визначений наказом Університету, як правило, протягом місяця після завершення заліково-екзаменаційної сесії.

Перескладання екзамену проводиться відповідно до графіка прийому заборгованостей, який розробляється та затверджується кафедрою.

Перескладання заліку/екзамену з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється, за виключенням випадків форс мажорних обставин документально підтверджених причин, з дозволу завідувача кафедри та деканату.

У разі отримання незадовільної підсумкової оцінки Здобувачеві надаються дві додаткові спроби для повторного складання: перша – НПП, який проводив підсумковий контроль, друга – комісії з числа найбільш досвідчених НПП кафедри з обов'язковою участю керівника кафедри. Результати кожного повторного складання заносяться до окремих додаткових відомостей.

Рішення комісії є остаточним. У разі підтвердження негативної оцінки або неявки Здобувача на засідання комісії без поважних і документально підтверджених причин комісія виставляє остаточні оцінки (менше ніж 60 балів), що означає академічну заборгованість. Комісія сповіщає про це керівника інституту (директора) для підготовки наказу Університету про відрахування Здобувача.

На осіб, які за результатами складання заліку/екзамену підлягають відрахуванню, факультет/інститут готує подання та проект наказу про відрахування.

Таблиця 12.7

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
	Залік	Екзамен / диференційований залік	Оцінка	Пояснення
90-100	зараховано	Відмінно	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі.
83-89		Добре	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близькою до максимальної.
75-82			C	«Добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою Є К Т С	
	Залік	Екзамен / диференційований залік	Оцінка	Пояснення
68-74		Задовільно	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю , але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки.
60-67			E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково ; не сформовані деякі практичні навички роботи; частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального .
35-59	Незараховано	Незадовільно	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково ; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близькою до мінімальної ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1-34			F	« Безумовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу не засвоєний ; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі ; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

Академічна заборгованість виникає у разі, коли за результатами заліково-екзаменаційної сесії з будь-якого навчального предмета (дисципліни) Здобувач отримав менше, ніж 60 балів.

Здобувач, який має академічну заборгованість, повинен її ліквідувати в термін, визначений наказом Університету, як правило, протягом місяця після завершення заліково-екзаменаційної сесії.

Перескладання екзамену проводиться відповідно до графіка прийому заборгованостей, який розробляється та затверджується кафедрою.

Перескладання екзамену з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється, за виключенням випадків форс мажорних обставин документально підтверджених причин, з дозволу завідувача кафедри та деканату.

У разі отримання незадовільної підсумкової оцінки Здобувачеві надаються дві додаткові спроби для повторного складання: перша – НПП, який проводив підсумковий контроль, друга – комісії з числа найбільш досвідчених НПП кафедри з обов'язковою участю керівника кафедри. Результати кожного повторного складання заносяться до окремих додаткових відомостей.

Рішення комісії є остаточним. У разі підтвердження негативної оцінки або неявки Здобувача на засідання комісії без поважних і документально підтверджених причин комісія виставляє остаточні оцінки (менше ніж 60 балів), що означає академічну заборгованість. Комісія сповіщає про це керівника інституту (директора) для підготовки наказу Університету про відрахування Здобувача.

На осіб, які за результатами складання екзамену підлягають відрахуванню, факультет/інститут готує подання та проект наказу про відрахування.

13. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ КУРСУ «ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ»

Семінарське заняття

План:

- 1.1. Сутність та зміст зовнішньої політики.
- 1.2. Рівні зовнішньополітичних інтересів.
- 1.3. Цілі зовнішньої політики.
- 1.4. Функції, способи та засоби здійснення зовнішньої політики.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: зовнішня політика, рівні зовнішньополітичних інтересів, цілі зовнішньої політики.

Теми доповідей:

1. Предмет, мета і завдання курсу «Зовнішня політика і дипломатія України».
2. Місце та значення дисципліни в системі підготовки фахівців з міжнародних відносин.
3. Етапи розвитку зовнішньої політики України.
4. Проголошення незалежності України та її міжнародно-правове визнання.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає суть зовнішньої політики?
2. Що вивчає дисципліна «Зовнішня політика України»?
3. Які цілі зовнішньої політики?
4. Які функції виконує зовнішня політика?
5. Які Вам відомі засоби здійснення зовнішньої політики?

Практичне заняття

План:

- 1.1. Визначення дипломатії.
- 1.2. Функції дипломатії.
- 1.3. Вимоги до професійного дипломата.

Уміння та навички: знати основні нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньополітичну діяльність України та визначити роль і місце дипломатії в системі міжнародних відносин.

Завдання для самостійної роботи до Теми 1:

Проаналізуйте роль і місце дипломатії в системі міжнародних відносин інформаційного суспільства.

Індивідуальні завдання до Теми 1:

1. Дайте визначення дипломатія і стратегічна розвідка.
2. Охарактеризуйте інформаційно-аналітичну роботу в дипломатії та стратегічній розвідці.
3. Визначте критерії ефективності дипломатичної діяльності.

ТЕМА 2. ІСТОРИЧНІ КОРЕНІ ФОРМУВАННЯ ЗАСАД ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ. ДИПЛОМАТІЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Семинарське заняття

План:

- 2.1. Міжнародні контакти давніх слов'ян та їхніх державних утворень.
- 2.2. Зовнішня політика князів у процесі створення Київської держави.
- 2.3. Договір Олега з Візантією 911 року – документ великої історичної ваги.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: зовнішньополітична діяльність, міжнародні контакти, візантійський напрям зовнішньої політики, Київська Русь.

Теми доповідей:

1. Охарактеризуйте вихід Київської Русі на міжнародну арену.
2. Зовнішньополітична діяльність Олега.
3. Зовнішньополітична діяльність Ігоря.
4. Зовнішньополітична діяльність Ольги.
5. Охарактеризуйте зовнішню політику Київської Русі епохи найвищого піднесення (кінець X – середина XI ст.).

Питання для самоперевірки:

1. В чому полягає особливість міжнародних контактів давніх слов'ян та їхніх державних утворень?
2. В чому особливість політики князів (Олега, Ігоря, Ольги) у зовнішньополітичній діяльності?

Практичне заняття

План:

- 2.1. Внутрішні усобиці між руськими князями. Відносини Київської Русі з половцями.
- 2.2. Зовнішня політика Володимира Мономаха.
- 2.3. Українські землі періоду монголо-татарського нашестя як об'єкт міжнародних відносин.

Уміння та навички: знати особливості реалізації зовнішньополітичних векторів України в Київській Русі.

Завдання для самостійної роботи до Теми 2:

1. Проаналізуйте політику зовнішньополітичної діяльності князя Святослава?
2. В чому особливість зовнішньої політики Володимира Мономаха?

Індивідуальні завдання до Теми 2:

1. Зовнішньополітична діяльність князя Святослава.
2. Візантійський напрям зовнішньої політики Володимира Великого. Християнізація Русі.

3. Європейська дипломатія Ярослава Мудрого. Київська Русь у міжнародних відносинах другої половини XI – першої третини XII ст. Відносини Київської Русі з половцями.

4. Зовнішня політика Володимира Мономаха.

5. Зовнішня політика Київської Русі (1132-1240).

ТЕМА 3. ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ. Б. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ. МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ ПЕРІОДУ КОЗАЧЧИНИ

Семінарське заняття

План:

3.1. Зовнішня політика Запорізької Січ.

3.2. Козаччина у сфері інтересів європейських держав.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
Запорізька Січ, козаччина, Кримське ханство, дипломатична діяльність.

Теми доповідей:

1. Визначте міжнародний контекст появи українського козацтва.
2. Залучення козаків урядом Речі Посполитої до воєн із сусідніми державами.
3. Охарактеризуйте відносини українських козаків із Кримським ханством і Туреччиною.
4. Молдавський напрям діяльності козацтва.
5. Спроби залучення козаків на службу до європейських та азійських монархів.

Питання для самоперевірки:

1. Проаналізуйте зовнішньополітичні причини появи козацтва?
2. Яким чином відбувалось залучення козаків урядом Речі Посполитої до воєн із сусідніми державами?

Практичне заняття

План:

3.1. Виборювання козацької автономії.

3.2. Захист православної віри дипломатичними методами.

Уміння та навички: знати особливості реалізації зовнішньополітичних векторів України періоду козаччини.

Завдання для самостійної роботи до теми 3:

1. Які були відносини українських козаків із Кримським ханством і Туреччиною?
2. Чим закінчилися спроби залучення козаків на службу до європейських та азійських монархів?

Індивідуальні завдання до Теми 3:

1. Зовнішня політика Богдана Хмельницького.
2. Міжнародні наслідки Переяславської угоди 1654 р.
3. Віленське перемир'я (1656 р.).
4. Дипломатична діяльність Івана Виговського та Юрія Хмельницького.
5. Зовнішня політика козацьких гетьманів в умовах розколу України.
6. Міжнародний контекст боротьби за незалежну державу Івана Мазепи та Пилипа Орлика.
7. Козацька держава у світлі українсько-російських відносин XVIII ст.

ТЕМА 4. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ДОБИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ І УНР

Семінарське заняття

План:

- 4.1. Зовнішня політика Центральної Ради (березень 1917 р. – квітень 1918 р.).
- 4.2. Україна за гетьманства П. Скоропадського (квітень – грудень 1918 р.).

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
Зовнішня політика Центральної Ради, міністр закордонних справ, дипломатична місія, Західноукраїнська Народна Республіка.

Теми доповідей:

1. Проголошення незалежності Української держави, визнання її у світі.
2. Українські дипломатичні місії за кордоном.
3. Міністр закордонних справ України доби незалежності.
4. Міжнародні відносини України з країнами Антанти.
5. Мирні договори УНР.

Питання для самоперевірки:

Проаналізуйте в чому особливість зовнішньої політики Центральної Ради (березень 1917 р. – квітень 1918 р.)?

Практичне заняття

План:

- 4.1. Дипломатія уряду П.Скоропадського.
- 4.2. Зовнішня політика та дипломатія Директорії.

Уміння та навички: знати особливості реалізації зовнішньополітичних векторів України доби Центральної ради і УНР.

Завдання для самостійної роботи до Теми 4:

1. Проаналізуйте в чому особливість зовнішньої політики та дипломатії Директорії?
2. Проаналізуйте в чому особливість доба Гетьманату?
3. Які були відносини Української Держави з країнами Центрального блоку?
4. Яким чином відбувалось проголошення УНР?

Індивідуальні завдання до Теми 4:

1. Брестський мир та його учасники. Питання кордонів.
2. Наслідки Брестського миру для України.
3. Принцип нейтралітету України.
4. Відносини України з більшовицькою росією. С. Петлюра і Ю. Пилсудський – стратегія чи тактика співробітництва.
5. Варшавський мирний договір.
6. Зовнішня політика УНР.
7. Українська делегація на Паризькій мирній конференції 1920 р.

ТЕМА 5. МІЖНАРОДНА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ У ХХ – ХХІ СТ.

Семінарське заняття

План:

- 5.1. УРСР на міжнародній арені у післявоєнний період.
- 5.2. Становлення зовнішньої політики незалежної України.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

Українська Радянська Соціалістична Республіка, Співдружність Незалежних Держав, незалежність.

Теми доповідей:

1. Зовнішня політика української республіки із втратою незалежності. Утворення Союзу РСР.
2. Зовнішня політика об'єднаних республік.
3. Українсько-німецькі відносини початку Другої світової війни.
4. Проголошення незалежності України.
5. Боротьба на два фронти. Перемога Радянського Союзу над фашистськими загарбниками, надання республікам права іноземних зносин.
6. Зміни законодавчих документів СРСР і УРСР щодо питань зовнішньої політики. Утворення наркомату закордонних справ.
7. Міністри закордонних справ УРСР та їх діяльність (1945–1955 рр.).
8. Форми і засоби розв'язання зовнішньополітичних завдань. Україна – член засновник Організації Об'єднаних Націй. Міжнародні права УРСР.

Питання для самоперевірки:

1. Який характер носить зовнішня політика України сьогодні?
2. Якою була зовнішньополітична діяльність України під час її перебування в складі СРСР?

Практичне заняття

План:

- 5.1. Країни центральної та східної Європи у зовнішній політиці України.
- 5.2. Співробітництво України з країнами СНД.

Уміння та навички: знати особливості міжнародної зовнішньополітичної діяльності України у ХХ – ХХІ ст.

Завдання для самостійної роботи до Теми 5:

1. Який характер носить зовнішня політика України сьогодні?
2. Якою була зовнішньополітична діяльність України під час її перебування в складі СРСР?

Індивідуальні завдання до Теми 5:

1. Міжнародне становище країни у 1991–1992 рр.
2. Питання правонаступництва та власності за кордоном.
3. Проблема ядерного роззброєння та незалежність України.
4. Проблема визнання державних кордонів України.
5. СНД – спроба цивілізованих шляхів дезінтеграції СРСР.
6. Розширення участі України у багатосторонньому та двосторонньому співробітництві.

ТЕМА 6. ОСНОВНІ НАПРЯМИ І ЗАВДАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Семинарське заняття

План:

- 6.1. Засади і принципи зовнішньої політики України
- 6.2. Чинники формування зовнішньополітичних засад
- 6.3. Витоки зовнішньої політики Української держави

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: зовнішньополітичні відомства, міжнародне визнання, міжнародні відносини, самовизнання, рівноправ'я.

Теми доповідей:

1. Принцип відмови в міжнародних відносинах від загрози сили або її застосування.
2. Рівноправ'я і самовизначення народів.
3. Суверенна рівність держав.

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть принципи зовнішньої політики України.
2. Які Вам відомі чинники формування зовнішньополітичних засад?

Практичне заняття

План:

- 6.1. Міжнародне визнання України.
- 6.2. Розподіл зовнішньополітичних повноважень.

Уміння та навички: знати принципи і норми міжнародного права, покладені в основу формування зовнішньополітичної концепції української держави.

Завдання для самостійної роботи до Теми 6:

1. Проаналізуйте в чому полягає особливість розбудови зовнішньополітичного відомства України?
2. Проаналізуйте в чому полягає суть системи міжнародних відносин?

Індивідуальні завдання до Теми 6:

1. Багатовекторність, прагматизм у зовнішньополітичній діяльності.
2. Теоретичні розробки щодо зовнішньої політики.

ТЕМА 7. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРИ. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИХ ВІДНОСИНАХ.

Семінарське заняття

План:

7.1. Особливості діяльності міжнародних організацій пострадянського простору та участь у них України.

7.2. Формування двосторонніх відносин України з державами пострадянського простору.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: Організація Договору о колективній безпеці, Організація за демократію та економічний розвиток (ГУАМ), Євразійський економічний союз.

Теми доповідей:

1. Назвіть цілі створення і мету діяльності СНД.
2. Охарактеризуйте сучасний стан відносин Україна – СНД.

Питання для самоперевірки:

1. Якою є структура керівних органів ОДКБ?
2. Які основні принципи діяльності ГУАМ?
3. Назвіть внутрішні та зовнішні фактори, що стримують розвиток ГУАМ?
4. Які, на Вашу думку, перспективи розвитку ЄАЕС?

Практичне заняття

План:

7.1. Українсько-російські відносини до 2014 року.

7.2. Зовнішньополітичні аспекти російської агресії.

Уміння та навички: знати основні тенденції в українсько-російських відносинах.

Завдання для самостійної роботи до Теми 7:

1. У чому, на Вашу думку, полягають причини періодичного погіршення українсько-російських відносин?
2. Які, на Вашу думку, перспективи співпраці України і росії?
3. Яке місце у зовнішньополітичній діяльності України посідають відносини з російською федерацією?

Індивідуальні завдання до Теми 7:

Окресліть основні риси політики російської федерації щодо України.

ТЕМА 8. УКРАЇНО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ

Семінарське заняття

План:

8.1. Зовнішня політика Сполучених Штатів Америки.

8.2. Історія зовнішньополітичних відносин США.

8.3. Зовнішня культурна політика США.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
Сполучені Штати Америки, українсько-американські відносини, партнерство.

Теми доповідей:

1. Зовнішня політика США: перипетії відносин з найдавнішим стратегічним партнером – Францією.
2. «Мозкові центри» і процес прийняття зовнішньополітичних рішень адміністрацією президента США Дж. Буша-молодшого.
3. Перспективи збереження лідерства США в постбіполярній міжнародній системі.
4. Неоконсерватизм та зовнішня політика президента Р. Рейгана.
5. Французько-американське суперництво як чинник політичного курсу США в Європі у другій половині ХХ ст.

Питання для самоперевірки:

- 8.1. Назвіть ключові чинники зовнішньополітичної стратегії США.
- 8.2. Назвіть концепції і методи Американського «неореалізму».
- 8.3. З якими державами Сполучені Штати мають дипломатичні відносини?

Практичне заняття

План:

1. Становлення та еволюція відносин США з Україною.
2. Здобутки, проблеми й перспективи партнерства Вашингтона і Києва.
3. Вплив внутрішньополітичної ситуації в Україні на українсько-американські відносини.

Уміння та навички: вміти визначати основні тенденції світової політики, стратегіях ключових світових акторів та прогнозувати наслідки для зовнішньої політики України.

Завдання для самостійної роботи до Теми 7:

Охарактеризуйте «Мозкові центри» і процес прийняття політичних рішень адміністрацією президента США Дж. Буша-молодшого.

Індивідуальні завдання до Теми 8:

1. Назвіть ключові чинники зовнішньополітичної стратегії США.
2. Назвіть концепції і методи Американського «неореалізму».
3. Феномен демократії в контексті кордонної цивілізації України та США.
4. Пріоритети партнерства зі Сполученими Штатами Америки в контексті посилення обороноздатності України.

ТЕМА 9. ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З ЄВРОСОЮЗОМ

Семінарське заняття

План:

- 9.1. Основні напрями співробітництва України з Європейським Союзом.
- 9.2. Внутрішні і зовнішні фактори реалізації курсу України на європейську інтеграцію.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
Європейський Союз, співробітництво, європейська інтеграція.

Теми доповідей:

1. Охарактеризуйте зовнішні фактори, що впливають на реалізацію євроінтеграційних прагнень України.
2. Проаналізуйте досвід євроінтеграції суміжних з Україною країн.
3. Назвіть внутрішні фактори реалізації курсу України на європейську інтеграцію.

Питання для самоперевірки:

1. Проаналізуйте які механізми й інституції співробітництва з ЄС функціонують в Україні?
2. Якими, на Вашу думку, є перспективи вступу України в ЄС?
3. В чому полягає суть Європейської інтеграції?
4. Проаналізуйте як змінилися зовнішньополітичні функції і завдання інститутів ЄС після підписання Лісабонського договору?
5. Проаналізуйте які фактори сприяли розвитку європейської інтеграції у політичній і війсьній сферах?
6. Проаналізуйте які зміни відбулись у воєнно-політичній складовій ЄС після саміту у Кельні 1999 р.?

Практичне заняття

План:

9.1. Правова основа, цілі, принципи та види зовнішньої політики Європейського Союзу.

9.2. Перспективи розвитку зовнішньополітичної доктрини Європейського Союзу.

Уміння та навички: вміти визначати основні тенденції світової політики, стратегіях ключових світових акторів та прогнозувати наслідки для зовнішньої політики України.

Завдання для самостійної роботи до Теми 9:

1. Проаналізуйте які механізми й інституції співробітництва з ЄС функціонують в Україні?
2. Проаналізуйте якими, на Вашу думку, є перспективи вступу України в ЄС?

Індивідуальні завдання до Теми 9:

1. Охарактеризуйте зовнішні фактори, що впливають на реалізацію євроінтеграційних прагнень України.
2. Проаналізуйте досвід євроінтеграції суміжних з Україною країн.
3. Назвіть внутрішні фактори реалізації курсу України на європейську інтеграцію.
4. Перелічіть основні питання, опрацьовувані у сфері зовнішньої політики та політики безпеки.
5. Охарактеризуйте основні положення Лісабонського договору.
6. Визначте сутність європейської програми Постійного структурованого співробітництва у сфері безпеки й оборони.

ТЕМА 10. ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНА – НАТО

Семінарське заняття

План:

10.1. Витоки Північноатлантичного альянсу та коротка історія його заснування. Північноатлантичний договір 1949 р.

10.2. Засади НАТО.

10.3. Головні завдання НАТО в галузі безпеки.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: Північноатлантичний альянс, Північноатлантичний договір, геополітична ситуація.

Теми доповідей:

1. НАТО та Україна.
2. Результати та перспективи співробітництва України та НАТО.
3. Розвиток та нинішній стан відносин Україна – НАТО.

Питання для самоперевірки:

1. Що таке НАТО? В чому полягає сутність стратегічної концепції «щита і меча» (1955 р.).
2. В чому полягає сутність стратегії «потужної відсічі».
3. В чому полягає сутність Доктрини Армеля (1967 р).
4. В чому полягає сутність стратегії «гнучкого реагування».
5. В чому полягає сутність стратегічної концепції «передової оборони» (1967 р.).
6. В якому році було створено військово-політичний альянс НАТО?

Практичне заняття

План:

- 10.1. Співробітництво між Україною і НАТО, дилема вступу в НАТО.
- 10.2. План дій та щорічні цільові плани України щодо набуття членства в НАТО.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: Північноатлантичний альянс, Північноатлантичний договір, геополітична ситуація.

Уміння та навички: вміти визначати цілі та принципи діяльності НАТО, перспективи розвитку НАТО та України, співробітництво України і НАТО.

Завдання для самостійної роботи до Теми 10:

Проаналізуйте в чому полягає проблеми адаптації Північноатлантичного альянсу до нової геополітичної ситуації.

Індивідуальні завдання до Теми 10:

1. Охарактеризуйте співробітництво держав відповідно до Статуту ООН.
2. Охарактеризуйте добросовісне виконання зобов'язань, прийнятих згідно зі Статутом ООН.
3. В чому полягає особливість формування нового середовища безпеки в Європі.

ТЕМА 11. ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Семінарське заняття

План:

11.1. Визначення понять «національна і регіональна безпека».

11.2. Складові національної безпеки: політична, економічна, військова, гуманітарна, екологічна, інформаційна та демографічна безпека.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: національна безпека, регіональна безпека, політична безпека, економічна безпека, військова безпека, гуманітарна безпека, інформаційна безпека, демографічна безпека.

Теми доповідей:

1. Основні поняття та категорії національної безпеки.
2. Методологічні аспекти дослідження національної безпеки.

Питання для самоперевірки:

1. Який закон України визначає засади зовнішньої політики?
2. Назвіть найбільш визначальні засади (принципи), на яких ґрунтується зовнішня політика України.
3. Що є головними цілями зовнішньополітичної діяльності України?
4. Окресліть напрями, в яких Україна здійснює свою діяльність на міжнародній арені.
5. Як ви вважаєте, чи має Україна можливість стати впливовою світовою державою?
6. Що таке «міжнародна організація»?

Практичне заняття

План:

11.1. Засади захисту життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави.

11.2. Безпекове середовище та актуальні загрози національним інтересам і національній безпеці України.

Уміння та навички: вміти розробляти практичні рекомендації щодо формування концепцій, стратегій та доктрин в сфері зовнішньої політики та національної безпеки.

Завдання для самостійної роботи до Теми 11:

Проаналізуйте основні принципи національної та регіональної безпеки.

Індивідуальні завдання до Теми 11:

1. Визначте завдання забезпечення національної безпеки Української держави?
2. Охарактеризуйте що таке національна безпека України.

14. ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота студентів (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Метою СРС є засвоєння в повному обсязі навчального матеріалу, передбаченого програмою, та послідовне формування у студентів самостійності як риси характеру, що відіграє важливу роль у формуванні сучасного фахівця вищої кваліфікації. СРС є однією з форм організації і здійснення навчання, основною формою оволодіння навчальним матеріалом і надбання навичок використання теорії і методології в практичній діяльності у вільний від обов'язкових навчальних занять час за розкладом. Під час самостійної роботи здобувач вищої освіти має бути активним учасником навчального процесу, свідомо ставитись до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватись в інформаційному просторі.

З урахуванням змісту, цілей та завдань, що вирішуються в процесі виконання різних форм СРС, можна виділити три основні види самостійної роботи:

- I – підготовка до поточних аудиторних занять;
- II – пошуково-аналітична робота;
- III – наукова-дослідна робота.

Під час підготовки до аудиторних занять здобувач вищої освіти самостійно за тематикою семінарського або практичного заняття опрацьовує текст лекцій, додаткові джерела інформації, самостійно обирає вид та форму викладу підготовленої ним інформації. Здобувач вищої освіти може підготувати доповідь, виступ, реферат, есе, або підготуватись за лекційним матеріалом до опитування, моделюючої гри на семінарському занятті. За активної роботи під час аудиторної роботи на семінарському занятті здобувач вищої освіти денного відділення протягом семестру може отримати максимум 30 балів, здобувач вищої освіти заочного відділення може отримати максимум 20 балів,

Під час виконання пошуково-аналітичної роботи студент, в першу чергу, виконує підбір та огляд літературних джерел за обраною проблематикою. Потім переходить до аналітичного розгляду навчальної літератури, наукових публікацій. За результатами аналізу конкретної прикладної ситуації здобувач вищої освіти готує доповідь, виступ, реферат, контрольну роботу, аналітичну записку, матеріали доповідей на конференцію. Результати пошуково-аналітичної роботи студент представляє на розгляд під час аудиторних занять, де відбувається обговорення або презентація підготовлених матеріалів.

Під час виконання науково-дослідної роботи здобувач вищої освіти співпрацює з викладачем як науковим наставником. Здобувач самостійно без безпосередньої участі викладача, але під його керівництвом, здійснює

підготовку завдань у рамках тематики навчальної дисципліни та дослідницьких проєктів кафедри, щодо підготовки матеріалів до публікації та участі у наукових студентських конференціях і семінарах. Дана форма організації навчального процесу, особливо ефективно та послідовно формує у студента самостійність, аналітичне мислення, критичне мислення та здатність вільно орієнтуватися в інформаційному просторі.

Самостійна робота Здобувача, що передбачена РПНД, оцінюється НПП за 15-бальною шкалою для здобувачів вищої освіти денної форми навчання і за 30-бальною шкалою для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання. Виконання завдань, які виносяться на самостійну роботу, контролюється НПП під час консультацій.

Таблиця 14.1

Види самостійної роботи здобувачів вищої освіти та форми контролю

Види та форми самостійної роботи здобувачів вищої освіти	Форми контролю
I. Підготовка до аудиторних занять	
1.1. Вивчення обов'язкової та додаткової літератури, текстів лекцій тощо 1.2. Виконання домашніх завдань 1.3. Підготовка до семінарських та практичних занять 1.4. Підготовка до контрольних робіт та інших форм поточного контролю	1.1. Усне опитування 1.2. Перевірка правильності виконання завдань 1.3. Тестування 1.4. Написання контрольних робіт тощо
II. Пошуково-аналітична робота	
2.1. Пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою 2.2. Написання реферату (есе) на задану тему 2.3. Аналітичний розгляд наукової публікації 2.4. Аналіз конкретної практичної ситуації та підготовка аналітичної записка (Case study)	2.1. Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять або індивідуальних контрольних робіт (КР) 2.2. Обговорення (захист) КР під час аудиторних занять 2.3. Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять 2.4. Розгляд підготовлених матеріалів, участь у діловій грі 2.5. Перевірка правильності виконання завдання
III. Наукова-дослідна робота	
3.1. Участь у наукових студентських конференціях і семінарах 3.2. Підготовка наукових публікацій 3.3. Виконання завдань у рамках дослідницьких проєктів кафедри (факультету)	3.1. Доповіді на наукових студентських конференціях і семінарах 3.2. Обговорення з викладачем підготовлених матеріалів до публікації

15. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

За виконання індивідуальних завдань здобувач вищої освіти отримує бали. Індивідуальне завдання (ІЗ) може бути у формі індивідуальної контрольної роботи, реферату, есе, аналітичної записки, публікації, кожне з яких оцінюється окремо. Здобувач вищої освіти самостійно обирає форму та тематику індивідуального завдання та узгоджує їх з викладачем.

Оцінюванню підлягають:

- володіння понятійно-категоріальним апаратом, фаховою термінологією та теоретичними знаннями;
- вміння демонструвати практичні навички при розв'язуванні задач, вирішенні ситуацій;
- вміння продемонструвати креативність та системність знань, володіння сучасними методами, методиками при вирішенні практичних питань.

Мета виконання ІЗ – поглиблене вивчення матеріалу та творчий підхід. Здобувач повинен вміти самостійно формувати проблему дослідження; виконувати пошук необхідної наукової інформації; аналізувати реальні факти; викладати та аргументувати свої думки, пропозиції та правильно оформлювати науково-довідковий матеріал. Виконувати роботу доцільно на прикладі та з використанням даних за результатами аналізу конкретного кейсу. Рекомендується використовувати вітчизняні й міжнародні нормативно-правові акти, навчальну та наукову літературу для вирішення обраного здобувачем вищої освіти завдання. ІЗ має містити чітко зазначений план і розкривати обрану тематику. ІЗ має носити дослідницький характер, що дасть змогу проаналізувати різні літературні джерела за обраною темою і зробити висновки. Завершити ІЗ рекомендується практичним прикладом.

ІЗ в середньому повинна мати наступні обсяг та структуру:

1. Вступ (1 с.)
2. Основна частина (8-10 с.)
3. Висновки (1 с.)
4. Список використаної літератури (до 7 найменувань)
5. Додатки.

Загальний обсяг ІЗ має становити 10-12 аркушів формату А4 друкованого тексту.

Індивідуальні завдання Здобувача, що передбачена РПНД, оцінюється НПП за 15-бальною шкалою для здобувачів вищої освіти денної форми навчання і за 10-бальною шкалою для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання. Виконання завдань, контролюється НПП під час консультацій.

16. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. У чому полягає суть зовнішньої політики?
2. Що вивчає дисципліна «Зовнішня політика України»?
3. Які цілі зовнішньої політики?
4. Які функції виконує зовнішня політика?
5. Які Вам відомі засоби здійснення зовнішньої політики?
6. Дайте визнання держави: розкрийте поняття
7. Дайте визначення понять: «зовнішня політика», «держава», «функції держави», «міжнародні відносини», «система міжнародних відносин», «суб'єкт» і «об'єкт» міжнародного права тощо.
8. Охарактеризуйте основні напрями зовнішньої політики України.
9. Визначте багатовекторність, прагматизм у зовнішньополітичній діяльності.
10. В чому полягає міжнародне визнання України.
11. Охарактеризуйте встановлення українсько-російських дипломатичних відносин.
12. Охарактеризуйте підписання «великого» договору з росією.
13. Охарактеризуйте договір на правова база українсько-російських відносин.
14. Визначте територіальні проблеми в українсько-російських відносинах.
15. В чому полягає завдання зовнішньої політики України?
16. Без'ядерний статус України. Охарактеризуйте проблеми.
17. Охарактеризуйте Чорнобильську катастрофу і реакція на неї світу.
18. Визначте участь України у створенні СНД.
19. Охарактеризуйте структурні органи Співдружності Незалежних Держав.
20. Охарактеризуйте Раду глав держав і Раду глав урядів. Раду міністрів закордонних справ СНД.
21. Охарактеризуйте причини розпаду СРСР.
22. Визначте причини об'єднання країн пострадянського простору.
23. Охарактеризуйте етапи формування Співдружності Незалежних Держав.
24. Охарактеризуйте міжпарламентську асамблею СНД.
25. В чому полягає особливість створення і діяльність організації ГУУАМ.
26. Охарактеризуйте Ташкентський договір і позиція України.
27. Охарактеризуйте Митний союз країн СНД: завдання і еволюція.
28. Охарактеризуйте ставлення України до новостворюваної структури до ЄСП.
29. Визначте позицію України щодо наддержавних структур СНД.
30. Охарактеризуйте питання острова Коса Тузла в українсько-російських відносинах.
31. Визначте проблему повернення історичних цінностей їх власникам у міжнародному праві.

32. Охарактеризуйте принцип невтручання у внутрішні справи держави.
 33. В чому полягає поняття і суть суверенітету держави.
 34. Поясніть поняття «гуманітарне втручання». Наведіть приклади з міжнародної практики.
 35. Які відбулись зміни зовнішньополітичних уподобань після виборів Президента України.
 36. Охарактеризуйте Грузію, як стратегічного партнера України.
 37. В чому полягає особливості співпраці України і Республіки Польща.
 38. Охарактеризуйте територіальні питання в українсько-румунських відносинах.
 39. Визначте статус країни сусіда у відносинах України з ЄС.
 40. Обґрунтуйте наслідки розширення Європейського Союзу для України.
 41. Охарактеризуйте урядову програму «Європейський вибір України».
- Порядок денний для миру.
42. Розкрийте сутність ОПМ і участь в них України.
 43. Охарактеризуйте партнерство заради миру.
 44. Охарактеризуйте регіональні кризи на пострадянському просторі: їх суть і шляхи розв'язання.
 45. Що Ви знаєте про участь України в врегулюванні Придністровська проблеми?
 46. Охарактеризуйте діяльність «Великої вісімки» у світі.
 47. Охарактеризуйте Раду Безпеки ООН.
 48. Що означає превентивна дипломатія?
 49. В чому полягають труднощі нового етапу розвитку відносин України і країн сусідів.
 50. Охарактеризуйте візовий режим України для громадян країн ЄС.
 51. В чому полягає пропозиції України щодо розбудови відносин з ЄС.
 52. Охарактеризуйте стратегічне партнерство України з США.
 53. Охарактеризуйте діяльність МВФ і ВБ в Україні.
 54. Охарактеризуйте Українсько-канадське особливе партнерство.
 55. Охарактеризуйте Українські-кубинські відносини у гуманітарній сфері.
 56. Охарактеризуйте участь української делегації в підготовці Статуту ООН.
 57. В чому полягають глобальні загрози людству?
 58. Охарактеризуйте позицію України в боротьбі з тероризмом.
 59. Охарактеризуйте участь України у створенні світової системи безпеки.
 60. Охарактеризуйте основні внутрішньополітичні загрози національній безпеці України та шляхи їх запобігання і нейтралізації.
 61. Визначте роль міжнародних організацій у процесі формування системи безпеки.
 62. В чому полягає вдосконалення структури та підвищення ролі ОБСЄ як головного інструменту реалізації безпеки в регіоні?

63. Визначте концептуальні підходи до проблем міжнародних відносин і міжнародної безпеки.
64. Охарактеризуйте Україна у світовому інформаційному просторі.
65. Охарактеризуйте проблеми формування системи національної безпеки.
66. Що таке НАТО? В чому полягає сутність стратегічної концепції «щита і меча» (1955 р.).
67. В чому полягає сутність стратегії «потужної відсічі».
68. В чому полягає сутність Доктрини Армеля (1967 р).
69. В чому полягає сутність стратегії «гнучкого реагування».
70. В чому полягає сутність стратегічної концепції «передової оборони» (1967 р.).
71. В якому році було створено військово-політичний альянс НАТО?
72. Який закон України визначає засади зовнішньої політики?
73. Назвіть найбільш визначальні засади (принципи), на яких ґрунтується зовнішня політика України.
74. Що є головними цілями зовнішньополітичної діяльності України?
75. Окресліть напрями, в яких Україна здійснює свою діяльність на міжнародній арені.
76. Як ви вважаєте, чи має Україна можливість стати впливовою світовою державою?
77. Що таке «міжнародна організація»?
78. Назвіть ключові чинники зовнішньополітичної стратегії США.
79. Назвіть концепції і методи Американського «неореалізму».
80. З якими державами Сполучені Штати мають дипломатичні відносини?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексієвець Л. Теоретико-методологічні основи дослідження трансформації зовнішньої політики України до європейсько-атлантичного процесу (1991–2015). *Україна-Європа-Світ. Серія: Історія, міжнародні відносини*. 2018. № 21. С. 207-215.
2. Воронкова В. Г. *Методологія наукового дослідження: навч.-метод. посібник для другого (магістер.) рівня вищ. освіти ЗДІА ден. та заоч. форм навч. в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за ОПП «Публічне управління і адміністрування» спец. 281 «Публічне управління та адміністрування»*. Запоріжжя : ЗДІА, 2018. 162 с.
3. Гладуш В. А. *Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посібник*. Дніпро, 2014. 416 с.
4. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. *Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навч. посібник*. Харків, 2016. 260 с.
5. Клименюк О. В. *Методологія та методи наукового дослідження: навч. посібник*. К. : Міленіум, 2005. 186 с.
6. Положення про організацію освітнього процесу у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ: наказ ДДУВС від 13.05.2020 р. № 352. URL : <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/nmc/polog/Pn2-n.pdf>.
7. Туркот Т. І., Коновал О. А. *Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. Херсон : Олді-плюс, 2013. 466 с.*
8. Чмиленко Ф. О. *Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень»*. Дніпро : РВВ ДНУ, 2014. 48 с.

Для нотаток

Навчальне видання

Сергієнко Тетяна Іванівна

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ»**

*для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»*

Редактор, оригінал-макет, дизайн – *А. В. Самотуга, О. М. Врублевська*

Формат 60x84/16. Друк – цифровий.

Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 4,2. Обл.-вид. арк. 4,5.

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, т. (056) 370-96-59
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 8112 від 13.06.2024 р.